

NABOSKAB I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

En måling af naboskabet i udsatte
boligområder sammenlignet med
andre boligområder i Danmark

NABOSKAB I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

En måling af naboskabet i udsatte boligområder sammenlignet med andre boligområder i Danmark

Anne Maria Foldgast, projektleder

Majken Rhod

Louise Weber Madsen

ISBN 978-87-92798-30-5

© 2015 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 2A

2650 Hvidovre

Tlf: 50 89 45 00

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

APRIL 2015

Alle fotos: Finn Frandsen, Polfoto, bortset fra foto s. 10: Camilla Stephan, polfoto.

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

er en selvejende institution under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

Indledning	4
Sådan har vi gjort	5
Konklusion og perspektivering	8
Hvad er social kapital?	11
Beboere i udsatte boligområder	15
Syv aspekter af naboskab	19
Tematisering af naboskab	20
Tilfredshed med boligområdet	21
Naboskab i boligområdet	24
Kontakter udenfor boligområdet	28
Tryghed	31
Det fysiske miljø	34
Ressourcer i områderne	37
Tolerance	40
Litteratur	43

INDLEDNING

Beboernes individuelle trivsel og evne til at indgå i forskellige typer netværk har betydning for den arbejds- og samfundsmæssige integration. Den sociale kapital i et boligområde påvirker derfor også andre sfærer end den sociale.

Beboernes trivsel, naboskab og det sociale liv i udsatte boligområder er højt prioriteret og udgør det næststørste indsatsområde i de boligsociale helhedsplaner, der blev opstartet med støtte fra Landsbyggefondens 2006-2010 pulje (Rhod et al 2014)¹.

Gennem helhedsplanerne iværksættes aktiviteter, der kan mindske sociale konflikter og øge det gode naboskab. Det er typisk aktiviteter, som har et socialt sigte og som involverer frivillige beboere og afdelingsbestyrelser. Eksempler på dette er beboerfester, naboskabsambassadører og madklubber. Målet med aktiviteterne er at igangsætte en positiv udvikling i boligområderne, hvor beboernes engagement og positive tilhørsforhold genererer flere aktiviteter, større fællesskab og på sigt styrker boligområdets image, så en bred gruppe af beboere bliver boende og mere ressourcestærke personer flytter ind. Et godt naboskab kan være medvirkende til at løse sociale problemer og igangsætte en positiv udvikling i boligområdet.

I 2008 lancerede KAB og Rådgivende Sociologer redskabet Naboskabet.dk, der er en net-baseret spørgeskemaundersøgelse, som bruges til tage pulsen på naboskabet i et boligområde. Redskabet er først og fremmest et dialogværktøj, som helhedsplanerne kan anvende til at komme i dialog med beboerne om områdets sociale liv, og et udgangspunkt til at genere nye ideer for området.

Landbyggefonden, der støtter helhedsplanerne økonomisk, har i bevillingsperioden 2006-2010 anbefalet helhedsplanerne at anvende redskabet. Ifølge KAB, der administrer Naboskabet.dk, har over hundrede

boligafdelinger benyttet sig af redskabet - heraf flere boligafdelinger i udsatte boligområder.

På denne baggrund har CFBU valgt at anvende Naboskabet.dk til at fortage en landsdækkende måling af, det generelle naboskab i danske boligområder, herunder også udsatte boligområder.

CFBU har i flere undersøgelser fokuseret på beskæftigelse, uddannelse og kriminalitetsforebyggelse blandt beboere i udsatte boligområder, men har ikke før nu undersøgt, hvordan det står til med naboskabet i udsatte boligområder. Det er derfor uvist, hvorvidt eller i hvor høj grad naboskabet i udsatte boligområder adskiller sig fra andre boligområder, og i hvor høj grad der er behov for aktiviteter målrettet sociale relationer i udsatte boligområder.

CFBU har med udgangspunkt i Naboskabet.dk gennemført en undersøgelse af naboskabet i almene boligområder, udsatte boligområder og på landsplan med det formål at sammenligne naboskabet i de forskellige boligområder. I undersøgelsen har vi et særligt fokus på naboskabet i udsatte boligområder og dermed behovet for boligsociale aktiviteter målrettet temaet. Resultaterne kan desuden fungere som et sammenligningsgrundlag for enkelte boligforeninger, der ønsker at undersøge naboskabet i deres eget område². Undervejs i rapporten inddrages eksempler på aktiviteter, der har til formål at styrke naboskabet i udsatte boligområder, som læseren kan blive inspireret af.

SÅDAN HAR VI GJORT

Undersøgelsen bygger på en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse gennemført af SFI Survey for CFBU i foråret 2013. Undersøgelsen er gennemført blandt tilfældigt udvalgte beboere over 15 år i udsatte boligområder³, øvrige almene boligområder og i Danmark som helhed. Den anvendte indsamlingsmetode er telefon- og besøgsinterviews.

Der anvendes to spørgeskemaer fra Naboskabet.dk udarbejdet til forskellige aldersgrupper (hhv. unge (16-18-år) og voksne). Vi har valgt at være tro mod redskabet og undlade at inddrage ekstra spørgsmål. Derfor afspejler indeværende undersøgelse de auto-genererede rapporter, som boligområderne har til rådighed, og udgør et godt sammenligningsgrundlag.

Deltagerne i undersøgelsen bliver spurgt til deres vurdering, holdning og oplevelse af deres boligområde. Boligområdet er ikke nærmere defineret i spørgeskemaet. Boligområdet er derved en betegnelse for beboernes egen vurdering af deres boligområdes afgrænsning.

NABOSKABSUNDERSØGELSEN

I 2008 lancerede KAB og Rådgivende Sociologer redskabet Naboskabet.dk. Formålet med redskabet er først og fremmest at skabe en dialog om det sociale liv i boligområdet og dernæst gøre boligafdelingerne i stand til at undersøge den sociale kapital i boligområdet og dermed også at arbejde fokuseret med naboskab og det sociale liv.

Via www.naboskabet.dk kan boligafdelinger vederlagsfrit anvende spørgeskemaerne. Når svarene er tastet ind, generes automatisk en rapport over svarene fra hele afdelingen eller bestemte grupper i afdelingen. Naboskabet kræver få metodiske og analytiske kompetencer at anvende, og de lokale resultater er vedhæftet med en række vejledningstekster til at fortolke og formidle svarene. Derudover er der lavet et katalog over ideer og erfaringer med at arbejde konkret i boligområderne med temaerne i naboskabet.

Konceptet for naboskabsundersøgelserne er udviklet fra 2004-2008 og resulterede i første omgang i et spørgeskema til alle beboere. Efterfølgende blev skemaet oversat til 7 sprog, og der blev udviklet skemaer til børn og unge på hhv. 16-18 år, 12-15 år og 6-11 år. For beboere med svage læseevner er der endvidere udviklet lydspor på forskellige sprog (Rådgivende Sociologer Aps 2009).

Spørgeskemaet til voksne består af 73 spørgsmål, til unge 16-18 år af 62 spørgsmål, til børn 12-15 år af 46 spørgsmål og til de mindste mellem 6-11 år af 27 spørgsmål. Spørgsmålene er tilpasset målgrupperne (Rådgivende Sociologer Aps 2009).

I udarbejdelsen er der taget højde for, at redskabet skal kunne bruges i forskellige boligområder og kontekster, hvad angår beboersammensætning, boligområdets størrelse, andel af boligsocialt arbejde samt fysiske indretning.

FIGUR 1: DELTAGERE FORDELT PÅ OMRÅDER

UNDERSØGELSESONRÅDE	ANTAL BESVARELSER	PROCENT
Udsatte områder	371	21 %
Almene områder	407	23 %
Hele Danmark	1.010 *	56 %
Total	1788	100 %

* Heraf 126 besvarelser fra beboere i almene lejeboliger.

På baggrund af de indsamlede data er der foretaget deskriptive analyser og regressionsanalyser. Regressionsanalyserne⁴ viser, hvordan der er en sammenhæng mellem syv forskellige aspekter af naboskab og forskellige forklarende faktorer såsom køn, alder, etnicitet og boligområde. Samtidig tager analysen højde for variabelernes indbyrdes påvirkning af hinanden. Analysen bidrager med viden om, hvordan beboernes individuelle karakteristika påvirker den sociale kapital i boligområdet. Regressionsanalyserne er foretaget på baggrund af besvarelserne fra beboere i de almene boligområder, herunder også udsatte boligområder.

Figur 1 viser antallet af besvarelser i datasættet fordelt på udsatte områder, almene områder og for hele Danmark.

Undersøgelsen har en frafaldsprocent på 32,7. Køn, alder og etnicitet kan påvirke villigheden til at deltage i undersøgelsen, og vi finder, at der er en skævhed i stikprøven i forhold til demografiske variable. Derfor har vi valgt at vægte data i forhold til disse tre parametre. De vægtede og uvægtede resultater for undersøgelsen kan ses i bilagsrapporten.

RAPPORTENS OPBYGNING

Vi indleder med en beskrivelse af begrebet social kapital i et boligsocialt perspektiv og en beskrivelse af tankerne bag Naboskabet.dk. Efterfølgende beskrives beboernes sociale udsathed i de udsatte boligområder. Herefter analyserer vi resultaterne fra den landsdækkende naboskabsundersøgelse, som CFBU har foretaget, som stiller skarpt på den sociale kapital i udsatte boligområder. Analysen er som i Naboskabet.dk opdelt i syv temaer:

1. Den generelle tilfredshed med at bo i området
2. Naboskabet – hvordan omgås man hinanden i området?
3. Beboernes kontakter udenfor området – igennem sport, frivillige aktiviteter osv.
4. Trygheden – hvor trygge føler beboerne sig ved at bo i området?
5. Det fysiske miljø – hvor gode muligheder giver det for at møde hinanden og være sammen?
6. Ressourcer i boligområdet – hvor meget laver man sammen i området? Er der lyst og energi til mere?
7. Accept af forskellighed – hvordan er accepten af, at der bor personer i området, som er anderledes?

Under de syv temaer beskriver vi, hvordan beboerne i de udsatte områder har svaret sammenlignet med beboerne i andre almene boligområder og i landet som helhed. Vi vil ligeledes analysere, hvordan demografiske forskelle påvirker de forskellige aspekter af naboskabet. Derudover vil der til hvert tema være et eksempel til illustration af, hvordan der konkret arbejdes med temaet i udsatte boligområder.

Udover at analysere, hvordan det står til med naboskabet i udsatte boligområder, er en del af formålet med denne rapport, at give anvendere af redskabet Naboskabet.dk et benchmark at holde deres lokale resultater op imod. De samlede resultater fra hhv. hele Danmark, almene boligområder og udsatte boligområder foreligger som et særskilt bilag til denne rapport.

1. Gennem Landsbyggefondens 2006-2010 pulje fik i alt 162 helhedsplaner støtte til at lave boligsociale aktiviteter i udsatte boligområder. De sidste helhedsplaner under puljen afsluttes i 2015. CFBUs gennemgang af helhedsplanerne viser, at Det sociale liv i boligområderne udgør det næststørste indsatsområde ud af 7 indsatsområder. Det største indsatsområde er Børn, Unge og Familier (Rhod et al 2014).

2. Se bilagsrapport.

3. Udsatte områder defineres her som boligområder, der figurerede på Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters liste over særligt udsatte boligområder i 2012.

4. Vi har anvendt en logistisk regressionsmodel med 95 % konfidensinterval og et signifikansniveau på $\leq 0,05$.

KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Undersøgelsen viser, at naboskabet på landsplan er bedre end naboskabet i almene- og udsatte boligområder. De udsatte boligområder står svagest i alle de syv aspekter af naboskabet, der fokuseres på i naboskabsundersøgelsen.

Rapporten viser, at der er gode grunde til forsat at arbejde på at styrke naboskabet i udsatte boligområder og arbejde målrettet med det. Der er behov for at skabe og støtte en positiv udviklingsspiral, hvor beboernes tilhørsforhold og sociale ressourcer udvikles, og hvor deres engagement i boligområdet styrkes.

Arbejdet med at styrke de sociale relationer i boligområdet kræver en systematisk og strategisk tilgang til feltet samt fokus på at støtte beboerne og hjælpe dem i retning mod uddannelse eller beskæftigelse. Udgangspunktet for dette arbejde er en grundig undersøgelse af både boligområdets og beboernes udfordringer, så disse kan afhjælpes. Selvom der allerede er gode erfaringer på området, som vi i indværende rapport har givet korte eksempler på, er der stadig et behov for at undersøge: Hvad der skal til, for at helhedsplanerne kan styrke det sociale liv i de udsatte boligområder? Hvilke metoder og aktiviteter virker, og hvilke organiseringer kan understøtte denne proces? CFBU vil i 2015 undersøge trivslen i de udsatte boligområder nærmere.

Undersøgelsen tematiserer naboskabet med udgangspunkt i begrebet social kapital. Social kapital skal her forstås som det, der holder et boligområde sammen og som udtrykkes gennem normer, tillid og sociale relationer. Tematiseringen er opdelt i syv temaer, som tilsammen giver et billede af naboskabet i udsatte boligområder.

De syv temaer er:

1. Den generelle tilfredshed med at bo i området.
2. Naboskabet – hvordan omgås man hinanden i området?
3. Beboernes kontakter udenfor området – igennem sport, frivillige aktiviteter osv.
4. Trygheden – hvor trygge føler beboerne sig ved at bo i området?
5. Det fysiske miljø – hvor gode muligheder giver det for at møde hinanden og være sammen?
6. Ressourcer i boligområdet – hvor meget laver man sammen i området? Er der lyst og energi til mere?
7. Accept af forskellighed – hvordan er accepten af, at der bor personer i området, som er anderledes?

Undersøgelsen viser, at naboskabet på landsplan er bedre end naboskabet i almene- og udsatte boligområder. De udsatte boligområder står svagest i alle de syv aspekter af naboskabet, der fokuseres på i naboskabsundersøgelsen. Forklaringen er, at socialt udsatte beboere oplever en række udfordringer, som gør, at de ikke, i samme grad som andre, er i stand til at etablere eller deltage i sociale aktiviteter. Mennesker med korte eller ingen uddannelse og ringe tilknytning

til arbejdsmarkedet deltager generelt mindre i boligområdernes sociale liv. Det betyder manglende interaktion og derfor manglende opbygning af netværk og social tillid, hvilket i sidste ende påvirker såvel de generelle normer for samvær i boligområdet, som den enkelte beboers adfærd samt den gensidige tolerance og tryghed.

Beboersammensætningen giver os således en del af forklaringen på, hvorfor naboskabet er svagere i de udsatte områder, men den udgør ikke hele forklaringen. Det at bo i et udsat boligområde, hvor flere udsatte bor tæt sammen, har en selvstændig negativ effekt på naboskabet.

Hvis beboerne i et område trives dårligt går det ud over deres motivationer for at deltage i det sociale fællesskab, hvilket har en stor betydning både for deres job- og uddannelsessituation og for deres samfundsmæssige integration. Naboskabet har derfor også betydning i andre sfærer end den sociale.

Redskabet Naboskabet.dk kan give et samlet billede af den sociale kapital i boligområdet. Dette billede kan bruges til at identificere og prioritere problematikker i boligområdet med henblik på dernæst at gå i dialog med beboerne lokalt om boligområdets sociale liv.

Vi har i denne undersøgelse afdækket niveauet for de syv temaer i naboskabet. Undersøgelsen har ridset i overfalden i afdækningen af naboskabet i udsatte boligområder. Resultaterne peger på et behov for at komme dybere ned i forståelsen af de sociale mønstre og fremkomme med mere viden om, hvorfor resultaterne i de udsatte områder forholder sig på denne måde.

De syv aspekter af naboskab er tæt forbundne og indfanger tilsammen begrebet naboskab. Det betyder, at temaerne griber ind i hinanden, og at en opdeling i forhold til temaerne kan virke kunstig. Vi har derfor valgt at samle resultaterne for undersøgelsen på tværs af de syv temaer og vist dem i forhold til karakteristika ved beboersammensætningen. Resultaterne er gældende for almene boligområder og udsatte boligområder.

KØN

Kvinderne er mere utrygge i boligområdet og har mindre kontakt til omverdenen uden for boligområdet. Kvinderne er mindre tolerante over for forskellighed blandt de andre beboere i området og de vurderer det fysiske miljø i boligområdet som dårligere end mændene.

Beboernes køn har ingen indflydelse på deres tilfredshed med boligområdet, deres vurdering af hvordan man omgås hinanden i området eller deres vurdering af egne ressourcer til at etablere og deltage i aktiviteter i boligområdet.

ALDER

Beboernes alder har en tvetydig indflydelse på naboskabet. På den ene side er det de ældre, som har sværest ved at acceptere forskelligheden blandt beboerne i boligområdet og har mindst kontakt til omverdenen uden for boligområdet. På den anden side er det de ældre, som er mest tilfredse med boligområdet og vurderer 'hvordan man omgås hinanden i boligområdet' mest positivt.

Vi har i denne undersøgelse ikke kunnet finde sammenhæng mellem alder og utryghed, hvilket andre undersøgelser ellers peger på (Avlund et al 2013). I beboernes vurdering af det fysiske miljø og vurdering af deres ressourcer til at etablere og deltage i aktiviteter i boligområdet har vi heller ikke fundet, at alder influerer.

ETNICITET

Etniske minoriteter⁵ har generelt lavere social kapital end etniske danskere, hvilket bekræftes i en række andre undersøgelser (Togeby 2007). Etniske minoriteter oplever større utryghed end etnisk danske beboere, og de har også sværere ved at acceptere forskellighed blandt beboerne i boligområdet. Det er ligeledes de etniske minoriteter, som er mindst tilfredse med boligområdet. De oplever i mindre grad, at de har ressourcer til at etablere og deltage i aktiviteter i boligområdet, og de har mindre kontakt med omverdenen uden for boligområdet end deres etnisk danske naboer.

Vi finder ikke nogen sammenhæng mellem beboernes etnicitet og deres samlede vurderingen af det fysiske miljø i boligområdet. Ligesom der heller ikke kan konstateres en sammenhæng mellem etnicitet og vurderingen af, hvordan man omgås hinanden i boligområdet.

UDDANNELSE

En længere uddannelse har en positiv indflydelse på oplevelsen af tryghed i boligområdet. Det er ligeledes de beboere med længst uddannelse, som har mest kontakt med omverden uden for boligområdet og som har størst accept af andre beboeres forskellighed.

Vi finder ikke nogen sammenhæng mellem uddannelsesniveau og beboernes tilfredshed med boligområdet eller hvordan man omgås hinanden i boligområdet. Ligesom vi heller ikke finder sammenhæng mellem uddannelsesniveau og vurderingen af det fysiske miljø eller vurderingen af ressourcer til at etablere og deltage i aktiviteter i boligområdet.

BOLIGOMRÅDET

Boligområdet har i sig selv en betydning for beboernes tryghed. Analysen viser, at det at bo i et udsat boligområde i sig selv skaber utryghed, som ikke kan forklares ud fra andre faktorer såsom køn, alder, etnicitet eller social udsathed. Dette resultat kan genfindes i CFBU's tryghedsmåling (Avlund et al 2013). Endelig finder vi, at det at bo i et udsat boligområde i sig selv har negativ indflydelse på vurderingen af, hvordan man omgås hinanden i boligområdet.

5. I undersøgelsen vil vi bruge den samlede betegnelse "etniske minoriteter" om gruppen af beboere med ikke-vestligt herkomst og efterkommere af denne gruppe.

HVAD ER SOCIAL KAPITAL?

Målet med at arbejde med social kapital i boligområder er at få skabt en positiv udviklingsspiral, hvor beboernes tilhørsforhold og ressourcer udvikles positivt i forhold til boligområdet, således at engagementet styrkes.

Naboskabsundersøgelsen er bygget op omkring den amerikanske sociolog Robert D. Putnams begreb social kapital. Social kapital er udtryk for den lim, der holder et samfund eller et boligområde sammen, og viser sig gennem normer, grader af tillid og sociale relationer (Putnam 2000). Den sociale kapital opstår i mødet med andre og styrker såvel den enkelte som gruppens ressourcer og handlekraft (Rosenmeier 2007). Social kapital er med andre ord ikke noget det enkelte menneske besidder, men derimod noget det enkelte menneske opnår gennem mødet med andre.

For at sociale relationer skal udgøre en ressource for den enkelte såvel som for gruppen, skal normerne være forpligtende i forhold til fællesskabet. Det kan eksempel vise sig ved, at beboerne føler sig forpligtede til at hjælpe andre beboere eller til at deltage i aktiviteter, der gavner boligområdet som helhed.

BROBYGNING MELLEM GRUPPER

I naboskabsundersøgelsen sondres der mellem to former for social kapital: 'den afgrænsende' og 'den brobyggende' sociale kapital. Afgrænsende social kapital bygger på stærke sociale bånd mellem mennesker, der ligner hinanden f.eks. i forhold til deres sociale status eller etniske baggrund. Sådanne grupper er ofte karakteriseret ved en høj grad af solidaritet i gruppen og vil på baggrund af deres fælles identitet ofte afgrænse sig overfor omverdenen. I de afgrænsende sociale netværk ser individet "ind ad" i gruppen for at få øget støtte i hverdagen (Putnam 2000). Den afgrænsende sociale kapital har også en negativ side, da den skaber ekskluderende fællesskaber og fællesskaber, der kan begrænse medlemmernes

handlefrihed, idet det kan være svært at skille sig ud fra fællesskabets normer.

Et boligområde indeholder mange afgrænsende fællesskaber, og den sociale kapital fungerer som det kit, der binder disse grupper sammen internt og samtidig afgrænser dem fra hinanden. De forskellige normsæt og relationer kan dog modvirke, at beboergrupperne lærer hinanden at kende, og der kan derfor være behov for at bygge bro mellem grupperne (Rådgivende Sociologer 2005A).

Brobyggende social kapital bygger på svagere sociale bånd, som opstår på tværs af grupper og sociale skel. Disse bånd er baseret på f.eks. uddannelse, stilling, religion osv. Det er særligt gennem de brobyggende netværk, at individerne kan opnå ny viden og bliver opmærksomme på andre måder at gøre tingene på end de vante. Det er sociale netværk, der giver individerne mulighed for at "kigge ud eller frem" på nye muligheder (Putnam 2000). På den måde danner disse svagere sociale bånd mulighed for at udvide adgangen til informationer og muligheder.

Det er vigtigt at understrege, at den ene kapitalform ikke er bedre end den anden eller udelukker den anden. Det ønskværdige er at skabe en god balance mellem de to kapitalformer, da vi som mennesker har brug for den trygge og velkendte base, hvor vi ved, vi kan hente støtte, og som vi kan falde tilbage på. Vi har samtidig brug for de perspektiver, det kan give os at indgå i fællesskaber med nogle, der er anderledes end os selv eller som ikke i udgangspunktet er en del af vores tætteste netværk. Det er ofte i disse fællesskaber,

vi finder springbrættet til at komme videre i tilværelsen (Putnam 2000).

Begge fællesskaber er nødvendige for at skabe sammenhængskraft i boligområder. De brobyggende relationer bidrager til at udvikle tillid, normer og kompetencer, mens de afgrænsende relationer bidrager til at bevare og udvikle den sociale kapital, der er opbygget gennem de brobyggende relationer.

SOCIAL KAPITAL I BOGLIGOMRÅDER

Begrebet social kapital indeholder både et individuelt og et kollektivt niveau. Individets handlinger smitter af på det kollektive fællesskab, ligesom kollektive handlinger påvirker den enkeltes adfærd (Rådgivende Sociologer 2005A). Eksempelvis er fællesspisning et fælles gode skabt på baggrund af individuelle handlinger. På et kollektivt niveau kan fællesspisningen medføre, at flere beboere lærer hinanden at kende, hvorved der opstår flere sociale relationer i boligområdet. Når der er flere sociale relationer, øges mulighederne for, at beboernes kendskab, tillid og tolerance øges. Dette kan ændre på de generelle normer for samvær i boligområdet og den enkelte beboers adfærd. Omvendt påvirker en dårlig kollektiv trivsel den individuelle trivsel negativt, hvorved beboernes

motivation for at skabe fælles goder også mindskes. Det skal nævnes, at individets trivsel og evne til at indgå i forskellige typer netværk også har betydning for den arbejds- og samfundsmæssige integration. Den sociale kapital i et boligområde påvirker også andre sfærer end den sociale.

Boligområdets fysiske og institutionelle indretning samt beboersammensætning påvirker dannelsen af netværk, normer og tillid. Karakteren af den sociale kapital har stor betydning for, hvordan beboerne trives i boligområdet, og om de føler sig trygge. Undersøgelser viser, at beboere, der bor i områder med megen kriminalitet, ofte er mere utrygge end andre, men undersøgelser viser også, at netværksdannelsen mellem beboere kan udgøre en buffer for dannelsen af utryghed og mistillid (Ross og Jang 2000). Således påvirkes den enkeltes tryghed af vedkommendes tillid til de andre beboere, mens normer sætter rammerne for den accepterede adfærd i boligområdet, herunder den gensidige tolerance. Til dette knytter sig også beboernes interesse og evne til at bidrage til udviklingen af boligområdet. Andelen og indholdet af de sociale relationer fortæller noget om, hvor godt beboerne kender og bruger hinanden (Rådgivende Sociologer 2005A).

ERFARINGER MED NABOSKABET

Naboskabsundersøgelsen er ifølge KAB, der administrerer Naboskabet.dk, gennemført i mere end hundrede boligområder, hvoraf det ikke er alle der er udsatte. Erfaringerne⁶ fra naboskabsundersøgelsen viser, at redskabet med fordel kan benyttes til at fokusere de efterfølgende indsatser under helhedsplanen. De resultater, der kommer ud af naboskabsundersøgelsen, kan give et samlet billede af den sociale kapital i boligområdet. Dette billede kan bruges til at identificere problematikker i boligområdet og til dels også til at prioritere dem. Herved kan efterfølgende indsatser også tilrettes, så de løser problematikkerne bedst muligt.

“ Det gode ved undersøgelserne er, at de hjælper os med at skærpe fokus. De viser, hvor der er behov for at sætte ind og er et godt dialogværktøj til at komme i dialog med beboerne om konkrete indsatser. Dette gør vi bl.a. i workshops og på beboermøder, hvor vi spørger til, hvorfor trafiklysene viser, det de gør. På den måde er beboerne med til at konkretisere indsatserne i boligområdet. Bagefter giver det mening, når vi sætter aktiviteter i gang - for det er jo resultatet af undersøgelsen. Undersøgelsen kan ikke stå alene, men skal følges op af dialog. Når vi spørger beboerne, får vi de svar, vi mangler i undersøgelsen, og så er beboerne med til at planlægge de konkrete aktiviteter.

Udviklingschef i boligorganisation

I nogle boligområder er resultaterne af naboskabsundersøgelsen blevet debatteret på beboer- og opgangsmøder. Inputtet fra naboskabsundersøgelsen har givet anledning til frugtbare drøftelser om områdets udvikling og beboerens bidrag hertil.

Flere helhedsplaner er imidlertid også skeptiske overfor, om det samlede ressourceforbrug til at gennemføre undersøgelsen står mål med naboskabsundersøgelsens brugbarhed. Svarprocenten i de fleste boligområder har været lav, og det svækker undersøgelsen anvendelighed.

En ofte fremhævet positiv sideeffekt af undersøgelsen er den øgede personlige kontakt til beboerne. De boligsociale medarbejdere vælger ofte selv at dele spørgeskemaerne ud og kommer derfor ud og møder beboerne. Denne kontakt har boligsociale medarbejdere efterfølgende kunne trække på, når de eksempelvis har ønsket at inddrage beboere i målgruppespecifikke og tematiske aktiviteter.

GODE RÅD TIL AT GENNEMFØRE EN NABOSKABSUNDERSØGELSE

Hvis I planlægger at foretage en naboskabsundersøgelse i jeres boligområde, har helhedsplanerne på baggrund af deres gennemførelse af naboskabsundersøgelsen gjort sig en række relevante erfaringer, der kan være givende for andre:

- Første råd er at bede frivillige beboere om at uddele spørgeskemaerne. Dette kan være i form af enkelte ildsjæle, som gør en større indsats i hele boligområdet eller i form af blok- eller opgangsambassadører, der tager sig af en afgrænset del af arbejdet. Ifølge helhedsplanerne bliver dataindsamlingen mindre ressourcekrævende, og processen kan samtidig være med til at øge den sociale kapital i boligområdet.
- Et andet godt råd er fra starten af at afsætte de fornødne ressourcer til at gennemføre naboskabsundersøgelsen. Herved kommer ressourcebehovet ikke som en overraskelse, der kan have en negativ effekt på andre indsatser eller på gennemførelsen af undersøgelsen.
- Et sidste råd er, at fokusere på et repræsentativt udsnit af beboerne i boligområdet. Ved at udvælge et mindre, men repræsentativt ⁷ udsnit af beboerne i boligområdet, kan ressourcerne i højere grad fokuseres på at indhente så mange svar som muligt. Samtidig mindskes risikoen for, at undersøgelsen ender med at give et skævt billede, eksempelvis fordi en større del af de ressourcestærke beboere udfylder skemaet.

Andre anbefalinger i forbindelse med naboskabsundersøgelsen findes på Naboskabet.dk

6. Erfaringerne er baseret på interview med i alt 15 udviklingskonsulenter i boligorganisationer og projektledere af helhedsplaner.

7. Repræsentativt betyder, at stikprøven skal afspejle beboerne på en række relevante parametre. Hvad der er relevant afhænger af undersøgelsens fokus. I Naboskabsundersøgelsen vil det være relevant, at stikprøven som minimum afspejler beboersammensætningen i forhold til deltageres køn, alder og etnicitet.

BEBOERE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Beboere i udsatte boligområder oplever udfordringer, som gør, at de ikke i samme grad som resten af befolkningen er i stand til at deltage i aktiviteter. Der ligger derfor et væsentligt arbejde for helhedsplanerne om at styrke den sociale kapital i boligområderne.

Tidligere undersøgelser peger på, at beboersammensætningen i et boligområde påvirker den sociale kapital, og at beboersammensætningen i de udsatte boligområder er særligt udfordrende i forhold til at skabe en positiv udviklingsspiral af social kapital (Christensen 2013). Med udgangspunkt i besvarelserne fra naboskabsundersøgelsen ser vi i dette afsnit nærmere på de faktorer, som karakteriserer beboerne i de udsatte boligområder⁸.

Beboere i udsatte boligområder er ofte karakteriseret ved at være fattigere, have kortere uddannelse og lavere tilknytning til arbejdsmarkedet sammenlignet med befolkningen som helhed. Derudover er der stor til- og fraflytning fra de udsatte boligområder, hvilket vanskeliggør dannelsen af social kapital i området. Naboskabsundersøgelsen bekræfter dette billede:

- Der er en større grad af til- og fraflytning i de udsatte boligområder
- Der bor mange unge i de udsatte boligområder
- Der bor færre etniske danskere
- Beboerne har kortere uddannelse
- Beboerne har dårligere danskkundskaber

ALDER OG LIVSSITUATION

De udsatte boligområder består af en højere andel af yngre beboere sammenlignet med de almene boligområder såvel som på landsplan. Det er især aldersgruppen fra 16-34 år, der er overrepræsenteret i de udsatte boligområder, mens ældre over 65 år er underrepræsenteret.

Både de udsatte områder og de almene områder generelt er præget af en relativt stor til- og fraflytning. På landsplan er der dobbelt så mange, der har boet i det samme boligområde i mere end 20 år sammenlignet med i de udsatte boligområder.

I udsatte boligområder findes desuden en større andel af enlige forsørgere. I Danmark er der samlet set 6 % enlige forsørgere⁹, mens det samme er gældende for 13 % af husstandene i de udsatte boligområder. At være enlig forsørger kan skabe særlig udsathed i forhold til social isolation og fattigdom både for forældre og børn (SFI 2010). Enlige forsørgere kan have sværere ved at indgå i det sociale fællesskab og deltage i planlægningen af aktiviteter, da det kræver tid og overskud.

ETNICITET

På landsplan stammer lige under 90 % af befolkningen fra Danmark, mens der i de udsatte boligområder tegner sig et helt andet billede af beboernes etnicitet. Her er det omkring 40 %, som er etnisk danske. I den almene boligsektor som helhed afspejler fordelingen af beboernes etnicitet mere den landsdækkende for-

deling, da lidt over 70% er etnisk danske, og godt en tredjedel af beboerne tilhører en etnisk minoritet.

Der ses en yderlig forskel på de etniske minoriteter i de tre områder. På landsplan er der en ligelig fordeling af indvandrere fra vestlige og ikke-vestlige lande, hvor der i de udsatte boligområde kun er omkring en sjettedel etniske minoriteter med vestlig baggrund. I de almene boligområder har lidt under en tredjedel af de etniske minoriteter en vestlig baggrund.

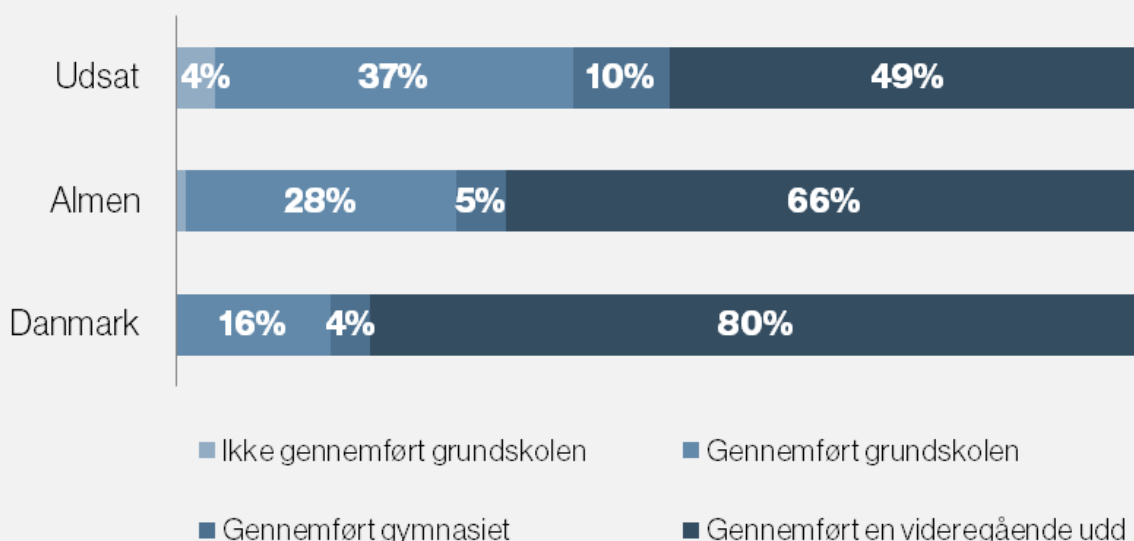
Gruppen af personer med ikke-vestlig baggrund omfatter flygtninge, hvoraf nogle kan have psykiske problemer, som bunder i traumer fra hjemlandet eller er en konsekvens af lang tids marginalisering i Danmark. Oplevelser af krig, vold, tortur eller flugt kan være invaliderende (Frederiksen et al. 2015). Konsekvensen af dette er symptomer som angst, søvnbesvær, koncentrationsbesvær, vredesudbrud, depression og isolation (Montgomery 2005). Dette udfordrer evnen til at indgå i sociale relationer, såvel som evnen til at opbygge social kapital, hvilket kan bidrage til en negativ spiral af social kapital som skaber normskred, utryghed og mindre accept af hinanden.

UDDANNELSE

Vi finder ligeledes en markant forskel i uddannelsesniveau mellem beboere i udsatte boligområder, almene boligområder og landet som helhed. På landsplan har næsten alle gennemført grundskolen, mens der i de udsatte boligområder er omkring 4% af beboerne, der ikke får en uddannelse svarende til grundskolen. I de udsatte boligområder har kun 37% af beboerne et uddannelsesniveau svarende til folkeskolen, hvilket på landsplan er tilfældet for 18% af beboerne. I de almene boligområder har 28% en afgangseksamen svarende til folkeskolen.

Tidligere undersøgelser har vist, at der er en markant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og social tillid. Ifølge Lise Togeby tilfører uddannelse ikke kun den enkelte kulturelle normer. Uddannelse giver også den enkelte en større selvtilid og tillid til andre (Togeby 2007).

FIGUR 2: HØJESTE GENNEMFØRTE UDDANNELSESNIWAU

På landsplan har 80% en videregående uddannelse, hvilket kun er tilfældet for omkring 49% af beboerne i de udsatte boligområder. 66% af beboerne i de almene boligområder har en videregående uddannelse. Det lavere uddannelsesniveau i udsatte boligområder har konsekvenser for danskundskaber og graden af integration på arbejdsmarkedet.

DANSKKUNDSKABER

Beboernes danskundskaber har betydning for beboernes mulighed for at indgå i samfundet og skabe relationer på tværs af etniske tilhørsforhold. Svage danskundskaber influerer derved på beboerens sociale kapital og mulighed for at "løfte" sig ud af eksempelvis arbejdsløshed og manglende uddannelse (Togebj 2007).

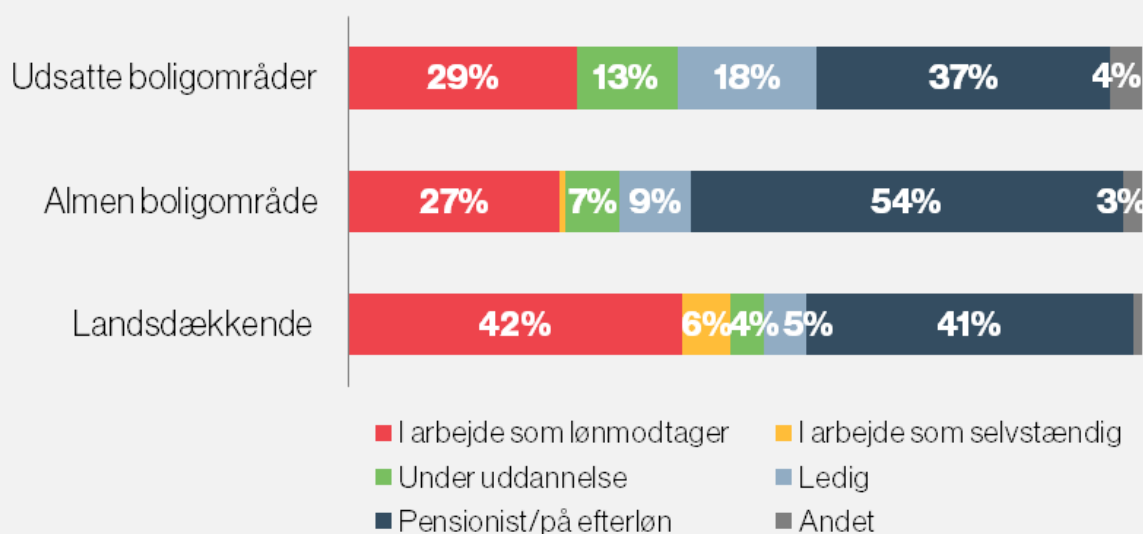
På landsplan og i den almene boligsektor oplever stort set alle beboere, at de taler og læser dansk meget godt. I de udsatte boligområder er det kun lidt over en tredjedel af beboerne, der placerer sig selv i samme kategori, og kun en fjerdedel mener, at de kan læse og tale dansk på et middelgodt niveau.

ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNING

Der er stor forskel i graden af tilknytning til arbejdsmarkedet i de tre typer af boligområder. Hvis vi ser på landsplan er næsten halvdelen i arbejde, hvorimod det samme er gældende for knap en tredjedel i de udsatte boligområder. På samme måde er kun 5% ledige i den landsdækkende undersøgelse mod 18% i de udsatte boligområder.

Beboernes ledighed betyder på en ene side, at de risikerer at leve i fattigdom, og på den anden side at de kan have svært ved at indgå i samfundet på en meningsfuld måde. For etniske minoriteter kan den manglende arbejdsmarkedstilknnytning have betydning for den samfundsmæssige integration og den sociale kapital i boligområdet. En arbejdsplads er et sted, hvor etniske minoriteter møder etniske danskere, trænes i at tale og forstå dansk og får en forståelse for sociale normer og omgangsformer (Togebj 2007).

FIGUR 3: BESKÆFTIGELSE

I de udsatte boligområder modtager 8% kontanthjælp imod 2% af landets befolkning. Sammenligner vi indkomstniveauet for de udsatte boligområder og befolkningen, ser vi, at befolkningen i 2012 har en årlig medianindkomst, der var ca. 300.000 kr. mod ca. 180.000 kr. i de udsatte boligområder¹⁰.

En sammenligning mellem andelen som modtager førtidspension i befolkningen og i de udsatte boligområder bekræfter, at beboerne i de udsatte boligområder kæmper med andre problemer end ledighed. Hvor der på landsplan er 6%, der modtager førtidspension, er dette gældende for 14% af beboerne i de udsatte boligområder. 46% af beboerne i udsatte boligområder, som modtager førtidspension, har ikke-vestlig baggrund¹¹.

Beboere med psykiske og fysiske problemer er oftere ensomme, og de kan oftere have en adfærds- og omgangsform, der kan skabe utryghed blandt de øvrige beboere. Beboere med psykiske og fysiske udfordringer kan ligeledes have problemer med overforbrug af alkohol, euforiserende stoffer og andre former for afhængighed. Dette sætter også begrænsninger for beboernes hverdag og deltagelse i det sociale samvær (Christensen et al 2010).

BOLIGOMRÅDET I SIG SELV

Tidligere undersøgelser peger på, at der i udsatte boligområder opstår en områdeeffekt som følge af koncentrationen af ressourcetsvage beboere. Beboerne socialiserer på en måde, hvor deres livschancer forringes, og de fastholder hinanden i en svag tilknytning til arbejdsmarked, uddannelsesinstitutioner og fritidsliv (Christensen 2013).

De overnævnte parametre er alle med til at vanskeliggøre de processer, som skaber social kapital i boligområderne, fordi beboerne er udsatte og derved per definition ikke kan trække på de samme ressourcer.

8. Der kan være en forskel på undersøgelsens resultater og andre opgørelser af samme spørgsmål. Selvom der er taget højde for skævheder i vægtningen af data, kan der være forskelle i den demografiske fordeling. For nærmere se bortfaldsanalyse side 3.

9. Data er på baggrund af registerudtræk fra DST beregnet af CFBU.

10. Oplysningerne i dette afsnit er baseret på baggrund af registerudtræk fra DST beregnet af CFBU. De arbejdsmarkedsrelaterede tal er baseret på arbejdsstyrken, hvilket vil sige alle i alderen 16-64 år. Definitionen af medianindkomsten er det indkomstbeløb, hvor der er 50% som tjener mere end medianindkomsten og 50% som tjener mindre end medianindkomsten. Indkomst er baseret på Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) og defineret som bredt lønbeløb: En summering af al lønindkomst dvs. inkl. ATP-bidrag og personalegoder. Tallene er fra 2012, hvilket er før indtrædelse af Loven om Gensidig forsørgelsespligt for samlevende.

11. Data er på baggrund af registerudtræk fra DST beregnet af CFBU.

SYV ASPEKTER AF NABOSKAB

Hvordan adskiller naboskabet i udsatte boligområder sig fra andre danske boligområder? Det vil vi beskrive og analysere ved at gennemgå syv temaer, der hver belyser et aspekt af naboskabet og tilsammen giver et nuanceret billede af ligheder og forskelle mellem de forskellige typer boligområder.

Analysen er struktureret efter opbygningen i naboskabsundersøgelsens afrapportering. Der er syv temaer, som belyser forskellige aspekter af naboskab og som samlet giver et mål for på områdets naboskab.

1. Den generelle tilfredshed med at bo i området.
2. Naboskabet – hvordan omgås man hinanden i området?
3. Beboernes kontakter udenfor området – igennem sport, frivillige aktiviteter osv.
4. Trygheden – hvor trygge føler beboerne sig ved at bo i området?
5. Det fysiske miljø – hvor gode muligheder giver det for at møde hinanden og være sammen?
6. Ressourcer i boligområdet – hvor meget laver man sammen i området? Er der lyst og energi til mere?
7. Accept af forskellighed – hvordan er accepten af, at der bor personer i området, som er anderledes?

Temaerne er dannet på baggrund af en række hypoteser, der er testet og valideret af Rådgivende Sociologer (Rådgivende Sociologer 2005B). Hypoteserne ses i modsatte kolonne.

NABOSKABSUNDERSØGELSENS HYPOTESER

Naboskabsundersøgelsen bygger på otte hypoteser om social kapitalens betydning for oplevelsen af at bo i et boligområde:

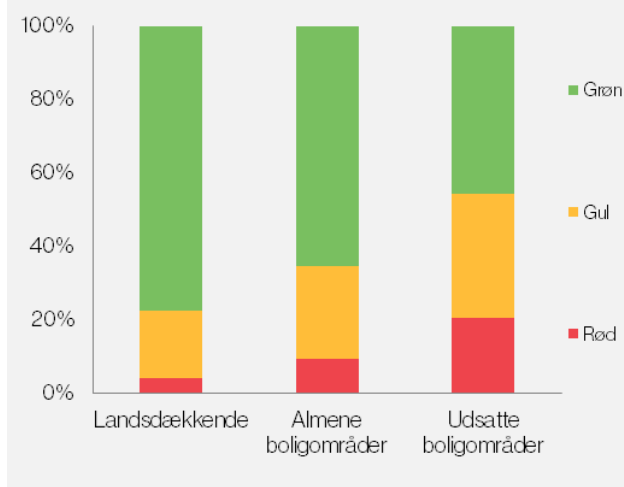
- Det er muligt at måle graden af social kapital i boligområder ud fra et fokus på netværk, normer og tillid, hvor et større netværk, en større grad af tilslutning til fællesnormer og en større grad af tillid betyder en højere grad af social kapital.
- Det er muligt empirisk at skelne mellem en afgrænsende og en brobyggende social kapital i boligområder.
- Der er en negativ sammenhæng mellem graden af social kapital og beboernes oplevelse af kriminalitet i et boligområde, således at i et boligområde med en høj grad af afgrænsende social kapital vil beboerne opleve, at kriminalitet ikke er udbredt. Endvidere vil både en høj grad af afgrænsende og brobyggende social kapital have en positiv indflydelse på beboerens oplevelse af tryghed i boligområdet.
- Graden af både den afgrænsende og brobyggende sociale kapital har betydning for beboernes accept af og tolerance overfor socialt udsatte (som f.eks. alkoholikere og stofmisbrugere).

- Beboernes familiemæssige status har betydning for oplevelsen af den afgrænsende sociale kapital i boligområdet. 'Familiemæssig status' skal her forstås som den enkelte beboers familiemæssige status; Har man børn? Er man gift?
- Der er en sammenhæng mellem graden af både den afgrænsende og brobyggende sociale kapital og udformningen af boligområdets fysiske miljø, således at i boligområder med et fysisk miljø, som giver mulighed for møder (både formelle som uformelle) blandt beboerne, er der en højere grad af social kapital.
- Der er en positiv sammenhæng mellem afgrænsende social kapital i boligområdet og tilfredsheden med boligområdet.
- Der er en sammenhæng mellem både afgrænsende og brobyggende social kapital i boligområder og social innovation i boligområder. Jo større grad af social innovation, desto større grad af både afgrænsende og brobyggende social kapital oplever beboerne.

TEMATISERING AF NABOSKAB

For hvert af de syv temaer i Naboskabet.dk er der opstillet en række spørgsmål, der ud fra forskellige vinkler søger at indfange respondentens oplevelse af det givne tema. Resultatet for hvert tema vises som et samlet resultat i et indeks. Ligesom i naboskabsundersøgelsen vil vi vise resultaterne som "trafiklys", der viser fordelingen af overvejende positive, neutrale og negative svar inden for et tema. Dette gør vi for at lette sammenligningen af resultater fra CFBU's og andre naboskabsundersøgelser.

FIGUR 4: EKSEMPEL PÅ INDEKS

Den grønne farve angiver andelen af beboere, som overvejende har svaret positivt eller bekræftende. Den gule farve angiver de overvejende neutrale svar og peger på, at der er grund til at overveje, om der skal ændres noget. Den røde farve viser andelen af beboere, som overvejende har givet negative svar eller "nej"-svar. En meget rød søjle viser, at der skal ses nærmere på svarene, og at det alvorligt skal overvejes, hvad der kan forandres. Ikke alle spørgsmål i et tema tæller med i "trafiklyset", men det er afvejet, så det giver et overordnet billede af tilstanden i (Naboskabsundersøgelsen 2008).

FORSKELLE I TEMAET

Ved hvert tema er der afslutningsvis et afsnit om forskelle i data. Dette afsnit bygger på en regressionsanalyse for hvert tema, hvor den variabel som forklares er det indeks, afsnittet tematiserer. Regressionsanalysen bidrager med viden om, hvordan beboernes individuelle karakteristika påvirker naboskabet i boligområdet. Denne del af analysen er foretaget på baggrund af besvarelserne fra beboere i de almene boligområder, herunder også de udsatte boligområder. Dvs. i disse dele af analysen udelades besvarelserne på landsplan.

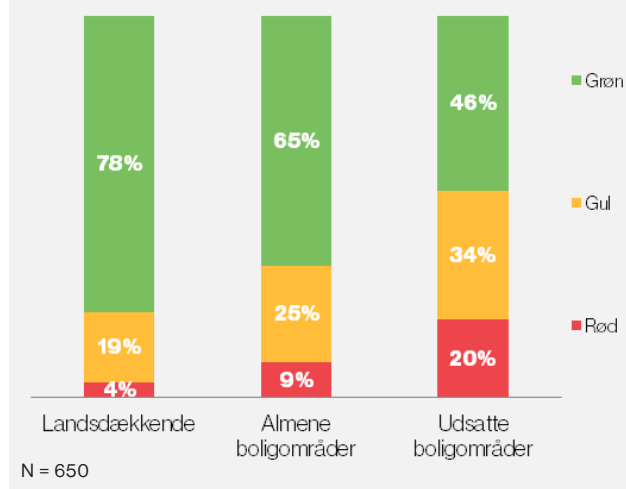
TILFREDSHED MED BOLIGOMRÅDET

Det første af analysetemaerne er beboernes tilfredshed med deres boligområde. Tidligere undersøgelser viser en stærk sammenhæng mellem beboernes oplevelse af områdets ry og deres planer om at flytte, men de viser også, at der er andre faktorer, som har stor betydning. Beboernes utilfredshed som følge af sociale problemer og kriminalitet er de vigtigste grunde til at flytte væk fra udsatte boligområder, især blandt beboere i beskæftigelse. Stærke sociale relationer i nabolaget reducerer til gengæld fraflytningen (Andersen 2008).

Det fremgår af figur 5, at der er en tydelig forskel på tilfredsheden med boligområdet, afhængigt af om man bor i et udsat boligområde eller ej. Beboere i udsatte boligområder er i markant højere grad utilfredse med at bo i deres boligområde end beboere på landsplan eller i de øvrige almene boligområder.

Lidt over hver femte i de udsatte områder er utilfredse med sit boligområde, hvor kun omkring hver tiende er placeret i den røde kategori i de almene boligområder og blot 4% i befolkningen som helhed.

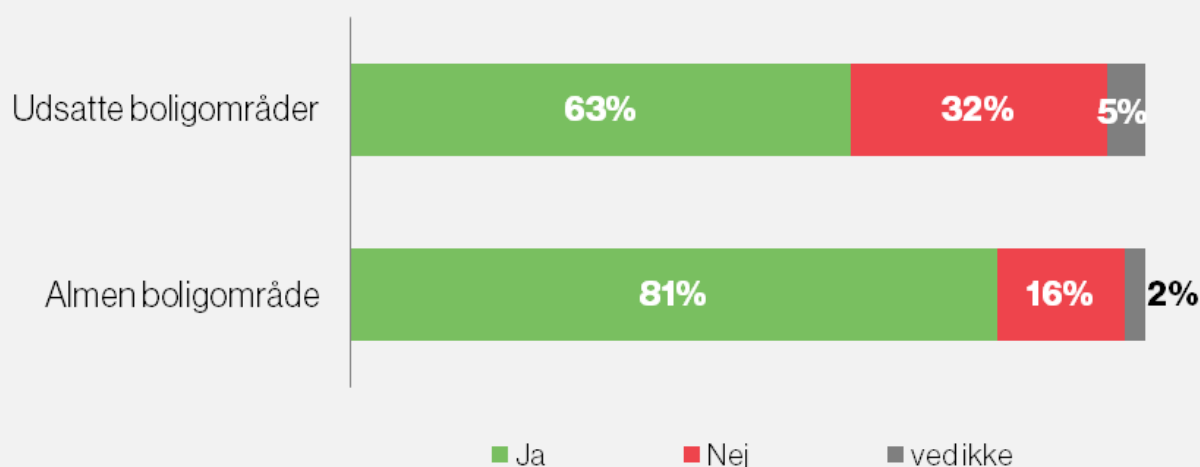
FIGUR 5: TILFREDSHED MED BOLIGOMRÅDET¹³

Under halvdelen af beboerne i de udsatte boligområder er tilfredse med deres område, mens tilfredsheden i de øvrige almene boligområder og i befolkningen som helhed er henholdsvis 65% og 78%.

Figur 6 viser, at 63% af beboerne i udsatte boligområder svarer ja til, at de gerne vil blive boende i mange år i deres boligområde, mens en tredjedel ønsker at flytte. I udsatte boligområder er andelen, som ønsker

FIGUR 6: KUNNE DU TÆNKE DIG AT BLIVE BOENDE I DIT BOLIGOMRÅDE MANGE ÅR?

N Udsatområde: 400, N Udsatboligområde: 400, N Almen boligområde: 503

at flytte altså dobbelt så stor som i de øvrige almene boligområder. Tilfredshed med boligområdet er således ikke overraskende sammenfaldende med en lyst til at blive boende i områderne og det påvirker fraflytningsprocenten i boligområdet.

Hyppig udskiftning blandt beboerne hæmmer udviklingen af naboskabet, da det tager tid at udvikle et godt naboskab. Derfor er det ofte et tab for boligområdet, når beboerne flytter.

FORSKELLE I TILFREDSHED

At være bosat i et udsat boligområde fremfor et alment boligområde har ligeledes en negativ betydning for tilfredsheden med i at bo i boligområdet. Regressionsanalysen viser, at det at bo i et udsat boligområde er med til at skabe yderligere utilfredshed, som ikke kan forklares ud fra andre faktorer såsom køn, alder, etnicitet eller social udsathed. Denne områdeeffekt er beskrevet i kapitel 4.

Endeligt er der en sammenhæng mellem beboernes etnicitet og tilfredsheden med boligområdet, og vi finder, at etniske minoriteter er mest utilfredse. Boligområdets etniske sammensætning kan derfor forklare, hvorfor de udsatte boligområder har en så stor andel af utilfredse beboere, idet der bor flere beboere med etnisk minoritetsbaggrund.

Beboernes alder har betydning for tilfredsheden med boligområdet. Jo ældre beboeren er desto mere tilfredse er de med deres boligområde. Ligeledes har beboernes indkomst betydning for tilfredsheden, da de beboere med lavest indkomst er mest tilfredse med boligområdet.

NYT SUNDHEDSHUS STYRKER AALBORG ØSTS IMAGE

I Aalborg Øst er boligområdet Kildeparken under kraftig fysisk omdannelse. Boliger, facader og fællesområder gøres attraktive for beboerne, mens et multifunktionelt Sundhedshus lokker borgere fra resten af Aalborg til området. Himmerland Boligforening skønner, at ca. 2/3 af Sundhedshusets brugere kommer udefra, og at der på ugentlig basis er mellem 3.000 og 4.000 besøgende i Sundhedshuset.

Det er endnu ikke undersøgt, om boligområdets image er blevet bedre, men projektleder Tina Kjær Bach fra Himmerlands boligforening er ikke i tvivl om, at omdømmet er forbedret og eksemplificerer dette:

“ Jeg mødte en dag en kvinde på p-pladsen foran Sundhedshuset. Hun spurgte om vejen til Sundhedshuset i Aalborg Øst. Da hun fandt ud af, at hun allerede var fremme, udbød hun: "Er jeg allerede i Aalborg Øst? Jeg troede ikke, at her var så fint.

Aalborg Øst har gennem en årrække haft et dårligt omdømme. En status, der er kendetegnende for mange udsatte boligområder og som præger beboernes tilfredshed med at bo i områderne. I 2008 besluttede Aalborg Kommune og Himmerland Boligforening at gøre noget ved områdets udvikling. I samarbejde med Region Nordjylland tegnede de en helhedsplan for området og søgte midler hos Landsbyggefonden. Fire år senere stod Sundhedshuset klar.

I dag summer Sundhedshuset af liv. Udover diverse læge- og sundhedsklinikker er her et fitnesscenter, en cafe, et apotek, en politistation og en række boligsociale aktiviteter under områdets bydelssekretariat. Mange tilbud er bragt tættere på beboerne, der nu også har fået bedre rammer for formelle og uformelle møder. Forhold som, Tina Kjær Bach mener, styrker naboskabet og beboernes tilfredshed med området.

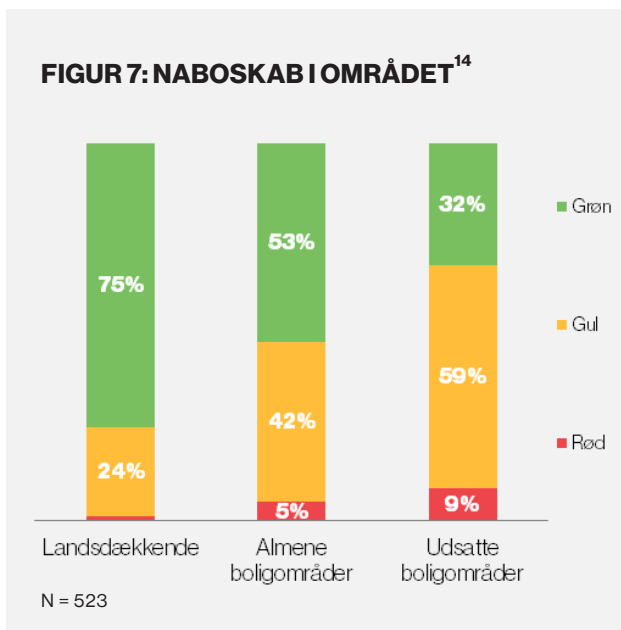
Sundhedshuset er kun ét element i hele omdannelsen af Aalborg Øst. I de kommende år opføres Nordjyllands største sygehus i den sydlige del af området, hvor også Aalborg Universitet er beliggende. Samtidig udvides såvel universitet som et nærliggende erhvervsområde, og der opføres en letbane, så aalborgensere hurtigt kan komme frem og tilbage mellem Aalborg midt- og østby. Inden i boligområdet bygges nye boliger, eksisterende boliger renoveres, der åbnes op for mindre erhverv, og området bindes sammen trafikalt. Det østlige Aalborg er udpeget som vækstområde, og det forventes, at nye arbejdspladser og beboere vil komme til området.

SBIs fremhæver forhold, der gør sig gældende for beboerens tilfredshed med at bo i et boligområde:

- Områdets omdømme
- Nærhed til rekreative områder
- At boligen og området er funktionelt ift. aktuelle livscyklus

NABOSKAB I BOLIGOMRÅDET

Naboskabet i boligområdet dækker over beboernes brobyggende sociale kapital inden for boligområdet. Den brobyggende sociale kapital dækker over eksempelvis netværk, normer og tillid på tværs af aldersgrupper og etnicitet (Rådgivende Sociologer 2009).

Naboskabet i de udsatte boligområder er markant dårligere end naboskabet i både de almene boligområder og på landsplan. Det forholder sig således, at kun omkring 32% af beboerne i de udsatte boligområder samlet set vurderer naboskabet positivt, hvor det på landsplan er hele 75% af beboerne. I de almene boligområder vurderer 53% deres naboskab positivt.

Fokuseres der på de enkelte spørgsmål, der udgør faktoren "naboskab", er det tydeligt at se, at beboerne i de udsatte boligområder i mindre grad føler sig respekteret af hinanden, og at den sociale tillid og kontrol er markant lavere. Det er f.eks. få beboere, der ville bede en nabo om at opbevare en ekstra nøgle, og der er langt færre, end i de andre boligområder, der ville undersøge, om der var sket en ældre beboer noget, hvis vedkommende ikke var blevet set gennem længere tid.

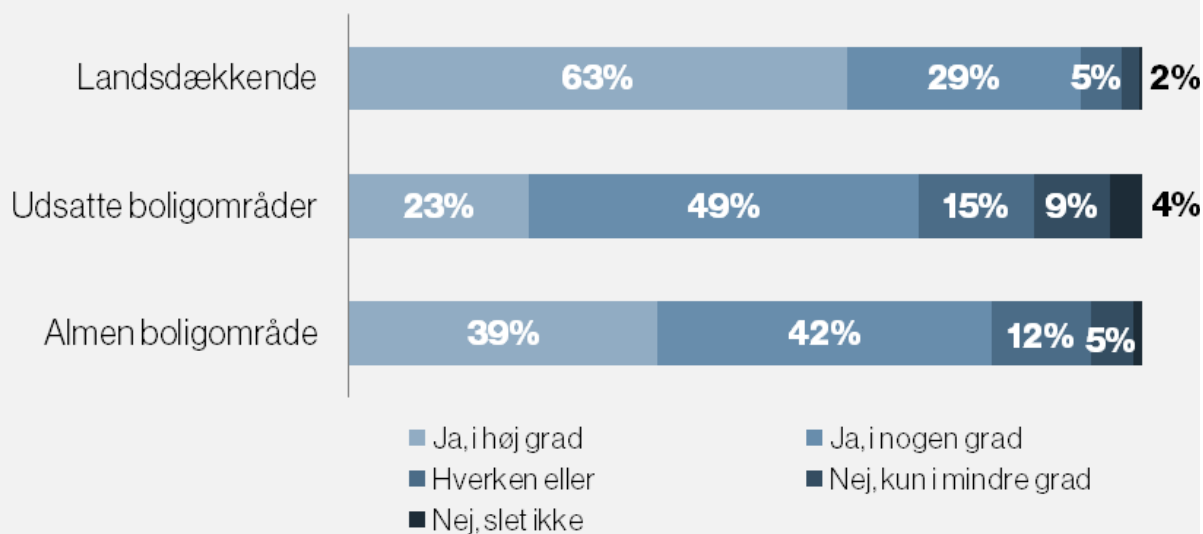
Det svagere naboskab i de udsatte områder ses også ved, at 50% af respondenterne fra de udsatte boligområder i høj grad føler sig respekteret blandt andre beboere i området, mod 80% i den landsdækkende undersøgelse.

Hvis vi ser på oplevelsen af hjælpsomhed blandt beboerne i boligområdet, tegner der sig et lignende billede. Den landsdækkende undersøgelse viser, at 63% i høj grad synes, at beboerne i deres boligområde er hjælpsomme mod 39% i almene boligområder og 23% i de udsatte boligområder.

43% af beboerne i udsatte boligområder vil ikke bede deres naboer om at opbevare en ekstra nøgle. Blandt beboere i almene boligområder er andelen mindre. Her vil 32% af beboerne ikke lade naboer opbevare deres ekstra nøgler mod 10% af beboerne i landet generelt.

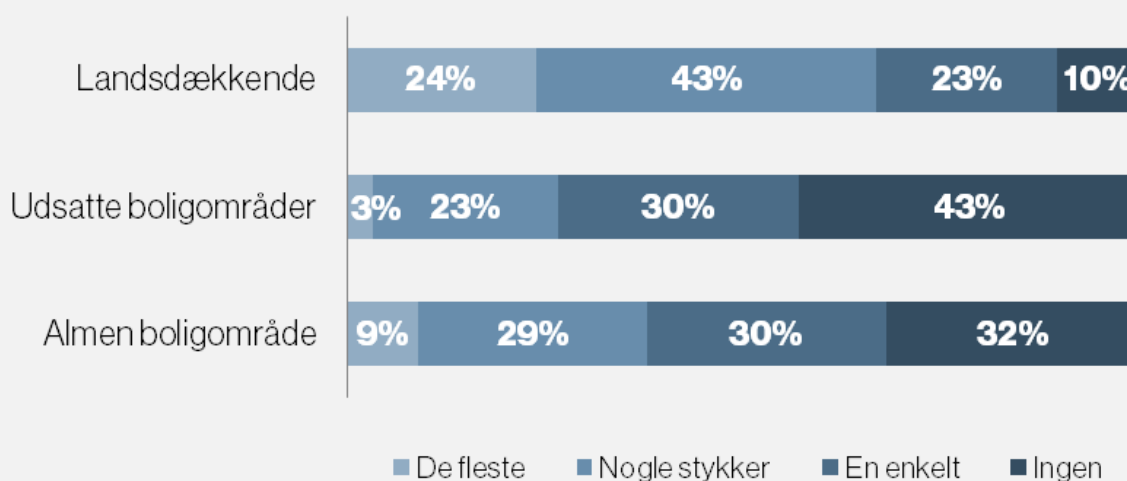
En interessant forskel er desuden, at de udsatte boligområder markerer sig ved, at beboerne har markant mere kontakt med hinanden på tværs af etniske skel. 51% af beboerne i de udsatte boligområder taler med flere med anden etnisk baggrund end deres oprindelige. Til sammenligning svarer 18% i de almene boligområder og 3% i den landsdækkende undersøgelse, at de taler med flere med anden etnisk baggrund end deres egen. Disse forskelle kan skyldes, at beboere i udsatte boligområder oftere møder andre etniske grupper, da der er en større andel af etniske minoriteter i udsatte boligområder.

FIGUR 8: SYNES DU, AT BEBOERNE I DIT BOLIGOMRÅDE ER HJÆLPSOMME?

N = Udsat boligområde: 400, N Almen boligområde: 503, N Landsdækkende: 1007

FIGUR 9: HVOR MANGE AF DINE NABOER VILLE DU BEDE OM AT OPBEVARE DIN EKSTRA NØGLE?

N = Udsat boligområde: 400, N Almen boligområde: 503, N Landsdækkende: 1007

FORSKELLE I NABOSKAB

Denne analyse viser, at der er en signifikant negativ sammenhæng mellem det at bo i et udsat boligområde og oplevelsen af naboskabet i området. Der kan være en vis tvivl, om hvorvidt det dårlige naboskab er forårsaget af området, eller om det dårlige naboskab har været medvirkende til at "skabe" et udsat boligområde.

Alder har en positiv indflydelse på det oplevede naboskab i boligområdet i den forstand, at ældre har et bedre naboskab end yngre. I de udsatte boligområder er der flere yngre beboere end i de almene boligområder, hvilket kan være en del af forklaringen på det dårligere naboskab i udsatte boligområder.

BLOKRÅD STYRKER EJERSKABET

I Varbergparken i Haderslev er der etableret blokråd, der fungerer som bindeled mellem beboere og afdelingsbestyrelser. For nogle beboere kan afdelingsbestyrelserne generelt opleves som fjerne og abstrakte, mens blokrådene, der tager sig af de nære forhold, kan være nemmere for beboerne at forholde sig til.

Ifølge projektleder Mohammed Téta styrker beboerinddragelse i Blokrådene beboernes ejerskab og ansvarfølelse for området. Det kommer blandt andet til udtryk, da der var ildspåsættelser i området. Blokrådene fik aflåst yderdørene, og det dæmmede op for problemet. Efter blokrådene er etableret, oplever Mohammed Téta, at der er en bedre kontakt mellem beboerne.

CAFÉ NABOSKAB

I Kokkedal på Vej arrangerer frivillige spiseaftener i Café Naboskab to gange om måneden. Disse arrangementer giver områdets beboere mulighed for at møde hinanden og deltage i et fælles måltid med andre beboere. De frivillige sørger for at udbrede kendskabet til arrangementerne blandt beboerne, som derefter spreder budskabet i deres netværk. På denne måde er Café Naboskabs spiseaftener blevet en populær aktivitet i området. Spiseaftenerne gavner desuden de af områdets ældre beboere, som føler sig ensomme.

NABOSKABSAMBASSADØRERNE I VOLLSMOSE

I boligområdet Vollsmose i Odense byder gamle beboere nye beboere velkommen med chokolade og informationer om området. Det er de såkaldte naboskabsambassadører, der udgør et netværk af frivillige beboere, som har påtaget sig opgaven. Nye beboere får en grundig introduktion til husorden, normer og Vollsmoses mange tilbud og aktiviteter. Det gør det nemmere for tilflyttere at falde til, følge boligafdelingens spilleregler og tage ansvar for området. Tilflytterne lærer også hurtigere de andre naboer at kende, fordi der allerede er knyttet den første nabokontakt. Sekretariatschef Michael Graversen fortæller om baggrunden:

“ Vi har allesammen som mennesker brug for at føle os velkommen. I skolen, på arbejdet, i vores nabolag... I den forbindelse er det utroligt givtigt at facilitere et godt naboskab De frivillige naboskabsambassadører i Vollsmose udtrykker selv, at deres engagement, og den forskel de gør, går to veje. Dels hjælper det de enkelte naboskabsambassadører til hurtigere at lære deres naboer at kende. Dels føler de nye naboer sig godt taget imod og trygge i nabolaget.

Efter at netværket af naboskabsambassadører i 2014 havde eksisteret et lille år var 24 beboere og 30 tilflyttere budt velkommen. Det er typisk sekretariatet for helhedsplanen, der tager sig af koordineringen, men det er naboskabsambassadørerne selv, der bestemmer formen og indholdet af deres indsats. Der er også naboskabsambassadører i andre kommuner - eksempelvis i Vejle og i Assens. En af dem er Raawa, og hun fortæller:

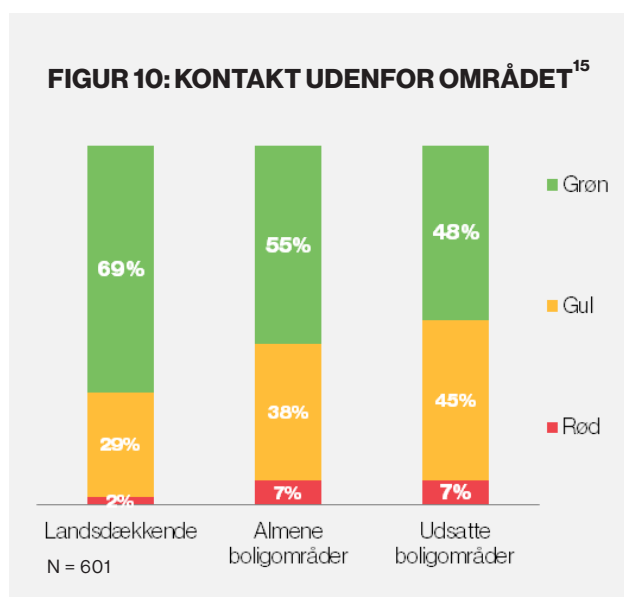
“ Jeg synes, der er ret store potentialer i området. Derfor sagde jeg straks ja, da jeg blev opfordret til at være naboskabsambassadør.

Raawa Zadan er naboskabsambassadør

KONTAKTER UDEN FOR BOLIGOMRÅDET

Temaet "Kontakter uden for boligområdet" dækker over individernes brobyggende sociale kapital. Den brobyggende sociale kapital er udtryk for den kontakt, som individerne har til "verden" uden for boligområdet. Det er særligt gennem de brobyggende netværk, at individerne får ny viden og bliver opmærksomme på andre og nye måder at gøre tingene på. På den måde danner disse svagere sociale bånd mulighed for at udvide adgangen til informationer som eksempelvis job og uddannelse. De svagere sociale bånd øger også viden om andre livsformer og kan øge tolerance for forskellighed.

Under halvdelen af beboerne i de udsatte boligområder placerer sig i den grønne kategori, som betyder, at beboernes kontakt uden for området er god. Der er over 20% flere beboere på landsplan, som placerer sig i den positive kategori.

Personer i de almene og udsatte områder har en mindre social kontakt uden for området - både personligt og professionelt. Antallet af venner uden for boligområdet er det samme for både de udsatte- og almene boligområder, hvor antallet af venner uden for boligområdet er højere på landsplan.

FORSKELLE I KONTAKT UDEN FOR OMRÅDET

Regressionsanalysen viser, at alder har indflydelse på beboernes kontakter uden for boligområdet. Dvs. at jo ældre beboerne er, desto mindre social kontakt har de uden for deres boligområde.

Desuden har beboernes køn betydning. Det at være kvinde har en negativ indflydelse på beboerens kontakt uden for boligområdet. Ligeledes har uddannelsesniveau en betydning i den forstand, at jo højere uddannelsesniveau desto mere kontakt har beboeren uden for området.

Beboerens etnicitet påvirker også betydningen for kontakter uden for boligområdet. De etniske minoriteter har mindre kontakt uden for boligområdet end etniske danskere. Dette bliver bekræftet af andre analyser, som finder en positiv sammenhæng mellem uddannelsesniveau og social tillid og en negativ sammenhæng mellem etniske minoriteter og social tillid (Togeby 2007).

G FOR GENTLEMAN

Unge gråzonedrengene i Urbanplanen i København har udskiftet gangsterattituden med en mentalitet, der klæder en gentleman. Og drengene ønsker at udbrede den positive adfærd til resten af boligområdet.

Drengene er mellem 13-17 år og har med hjælp fra Dansk Flygtningehjælps projekt MIND U OWN BUSINESS opstartet deres egen mikrovirksomhed. Under navnet G for Gentleman producerer de t-shirts og kasketter, som de sælger via nettet og i udvalgte butikker. De unge gentlemen har udviklet forretningsideen under supervision af studerende fra Copenhagen Business School og Dansk Flygtningehjælp. Maria Kavita Nielsen fra Dansk Flygtningehjælp fortæller:

“ Det handler grundlæggende om at se drengene som en ressource – det er deres ideer og engagement, der skal løfte det her projekt.

Ved at være med i projektet får drengene udviklet deres iværksætterkompetencer og får samtidig mere at skrive på CV'et. De får også en indtægt, og de får som noget af de vigtigste: Troen på at de kan skabe forandringer for dem selv og for andre. Hakan, der er med i projektet, fortæller:

“ Vi er jo vokset op i Hørgården og Urbanplanen, og det er jo på en måde en ghetto. Men nu når vi er kommet ind i MIND U OWN BUSINESS, er vi blevet klar over, at den der hårde opførsel ikke er god og har dårlige konsekvenser. Så ja, jeg er begyndt at snakke meget med de små herude og fortælle dem, at de skal opføre sig ordentligt og ikke lave dumme ting. For det ender bare galt, og de gør både sig selv og deres familier kede af det. Og de små de hører efter mig, for de kan godt lide mig.

URBANPLANENS FORENINGSLIV

Ved at trække ressourcer ind i boligområdet, og etablere netværkssamarbejder mellem eksterne parter og beboere, udvides beboernes eksterne netværk og dermed også deres handlemuligheder og kompetencer. Det styrker områdets samlede ressourcer og giver grobund for flere aktiviteter. Eksempelvis har Urbanplanen idrætsforeningen Amager Healthy Girls med 350 medlemmer og Solvang Biavlerforeninger, der producerer honning i boligområdet. Udviklingen og driften af aktiviteterne sker i samarbejde med det etablerede foreningsliv i og omkring boligområdet.

I Urbanplanen arbejder boligorganisationen 3B bevidst på at styrke netværkssamarbejder mellem aktører med forskellige udgangspunkter, ressourcer og interesser. 3B motiverer samarbejdet ved at finde aktørernes fælles interesseflader og faciliterer og understøtter samarbejdsprocesser mellem parterne. Strategien har ført til, at der i Urbanplanen er 25 aktiviteter, der er udviklet efter dette princip. Aktiviteterne har tilsammen 1000 af Urbanplanens beboere som deltagere.

METODISK INPUT TIL NETVÆRKSLEDELSE

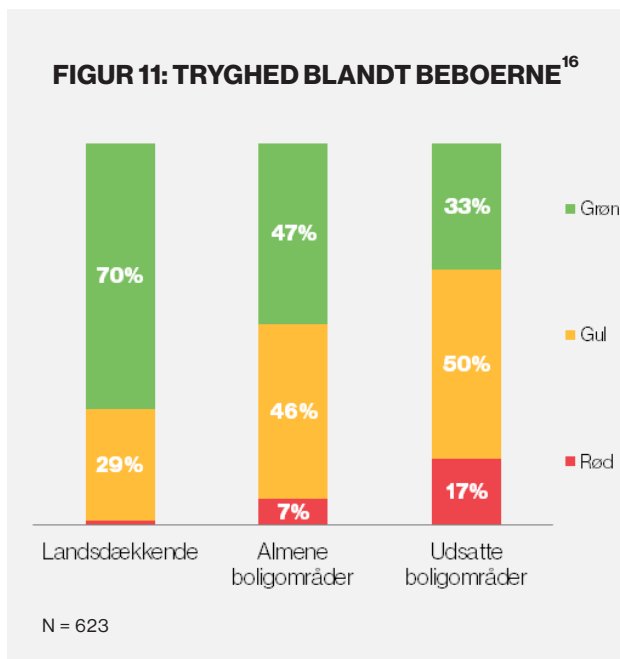
Urbanplanen benytter metoden "Sensing & Matching", hvor aktører i et givent felt først identificeres og efterfølgende afdækkes deres dagsordner. På den baggrund matches aktører med symmetriske dagsordner. Teoretisk betragtet kendetegnes et ideelt match ved, at begge aktører bidrager med ressourcer og at den ene's ressourcer opfylder et behov for den anden. Læs mere Andreas Rønne Nielsen, WOGN. 2013.

Dansk Flygtningehjælp står i samarbejde med Trygfonden bag MIND U OWN BUSINESS, der er et tilbud til drenge med etnisk minoritets baggrund, som vil være med til at skabe deres egen virksomhed. Fra 2010 til 2012 skabte samarbejdet otte såkaldte mikrovirksomheder, der ledes og drives af unge drenge med anden etnisk baggrund end dansk.

For flere informationer: <http://gfortgentleman.bigcartel.com/kodeks>

TRYGHED

Det fjerde tema i naboskabsundersøgelsen omhandler beboernes oplevelse af tryghed ved at bo og færdes i deres boligområde. Beboerne er blevet spurgt om, hvor trygge de føler sig, og om de ser kriminalitet som et problem i området. Beboerne er endvidere blevet spurgt om, hvorvidt de er trygge ved de personer, som færdes i området, og om de vurderer, at området er et trygt sted for børn at vokse op.

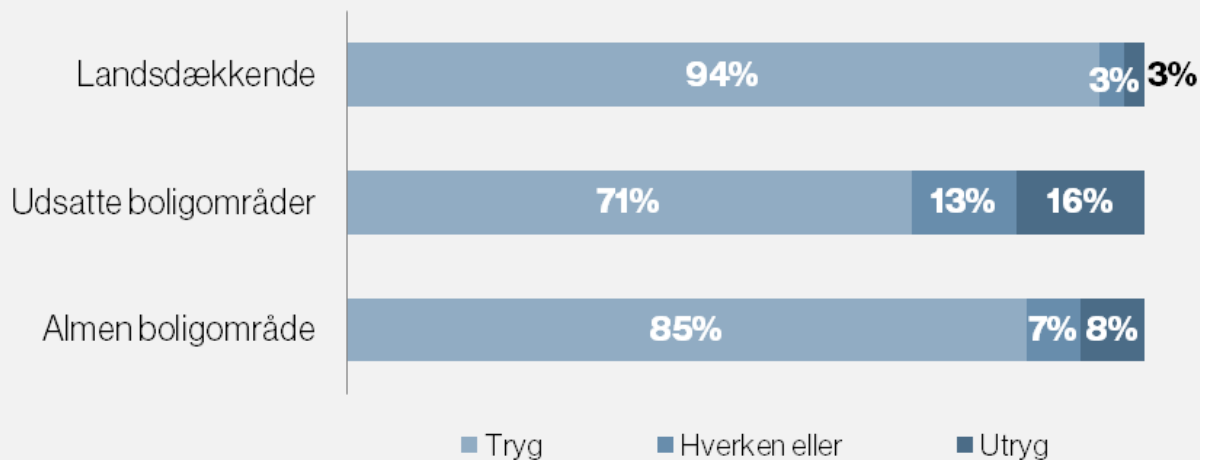

CFBU's tryghedsundersøgelse viser, at et socialt netværk er afgørende for, i hvilken grad man anskuer sine naboer som potentielt kriminelle, og i hvilken grad man antager, at nogen vil gribe ind, hvis man blev udsat for kriminalitet. Et stærkt netværk blandt beboerne i et boligområde giver samtidig handlekraft, hvis der i fællesskab skal sættes ind mod utryghedsskabende fænomener i boligområdet. Beboernes netværk påvirker derfor både på individuelt og kollektivt plan den enkeltes oplevede tryghed (Avlund et al 2013).

Utryghed skaber utryghed, som skaber mere utryghed. Dvs. er mange beboere utrygge, er der færre, som færdes i boligområdets offentlige rum, hvilket svækker den sociale kontrol, og igen får færre til at færdes ude. Utryghed i et boligområde virker således selvforstærkende, og den negative samspil skaber yderligere udfordringer for boligområder (Avlund et al 2013).

Utryghed forekommer langt oftere blandt beboerne i de udsatte boligområder end i de to andre typer områder. Næsten en femtedel af beboerne i udsatte boligområder er meget utrygge ved deres boligområder, og det er især det at færdes alene i boligområdet, der udgør en betydelig forskel mellem beboerne i de respektive typer af boligområder. På landsplan er 94% af beboerne trygge ved at færdes alene i deres boligområde, mens dette kun gør sig gældende for ca. 71% af beboerne i de udsatte boligområder. I de almene boligområder er det omkring 85% af beboerne, der er trygge eller meget trygge ved at færdes alene i deres boligområde.

FIGUR 12: ER DU TRYG ELLER UTRYG VED AT FÆRDES ALENE I DIT BOLIGOMRÅDE?

N = Udsat boligområde: 400, N Almen boligområde: 503, N Landsdækkende: 1007

Undersøgelsen bekræfter CFBU's tryghedsundersøgelse, der viser, at hver fjerde i de udsatte områder er utrygge ved at bevæge sig ud efter mørkets frembrud – langt flere end i andre tilsvarende byområder (Avlund et al 2013).

17% af beboerne i udsatte boligområder mener, at de udsatte områder er et utrygt sted for børn at bo¹⁷, mens 60% svarer, at det er trygt eller meget trygt for børn i boligområdet. På landsplan er tallet 94%.

FORSKELLE I TRYGHED

Regressionsanalysen viser, at kvinder generelt er mere utrygge end mænd. Dette resultat stemmer overens med teoretiske betragtninger inden for tryghed og CFBU's Tryghedsundersøgelse 2013 (Avlund et al 2013).

Vi finder ingen sammenhæng mellem alder og oplevelsen af utryghed, selvom dette traditionelt set anses for at have betydning for individets oplevelse af tryghed i den forstand, at ældre ofte betragtes som mere utrygge. Derimod ses en negativ sammenhæng mellem at være etnisk minoritet og oplevelsen af tryghed forstået på den måde, at etniske minoriteter er

mindre trygge. CFBU's Tryghedsundersøgelse viser, at etnisk baggrund generelt ikke har betydning for oplevelsen af trygheden, når vi ser på landsgennemsnittet. Men her skiller de udsatte boligområder sig ud, idet beboere med etnisk minoritetsbaggrund generelt er mere utrygge sammenlignet med personer, der er født i Danmark. Det tyder på, at etnisk minoritetsbaggrund, kombineret med social udsathed eller dårlig integration, kan være en kilde til øget utryghed (Avlund et al 2013).

Boligområdets karakteristika har også i sig selv en betydning for tryghed. Udsatte boligområder har en negativ effekt på trygheden, som ikke kan forklares ud fra andre faktorer. Dette resultat kan genfindes i andre undersøgelser, som dokumenterer, at områdeeffekter kan give ekstra udfordringer for beboerne (Avlund et al 2013).

Det eneste, af de undersøgte forhold, der har en positiv effekt på tryghed, er uddannelsesniveau. Det vil sige, jo højere uddannelsesniveau desto mere trygge er beboerne.

TRYGHEDSVANDRINGER

Der er en sammenhæng mellem oplevelsen af tryghed og boligområdets fysiske indretning og tilstand. Når andre ikke kan se én eller se efter én, kan de heller ikke hjælpe en, hvis behovet opstår. Derfor kan uoplyste stier, høje hække, graffiti, hærværk og misvedligeholdte byinventar øge utrygheden i boligområdet. Ved at udpege og udbedre de fysiske forhold i boligområdet kan dette i sig selv øge trygheden.

De seneste år er der gennemført tryghedsvandring i udsatte boligområder. Tryghedsvandring er vandring, hvor beboere, boligadministrationer og kommunalt ansvarlige går en tur i området og kortlægger utryghedsskabende forhold. For at vandringen skal have en virkning, skal der relativt hurtigt følges op med konkrete tiltag. Sker det ikke, kan vandringerne i sig selv føre til mere utryghed ved at sætte fokus på emnet. Generelt gælder det for metoden bag tryghedsvandringerne, at:

- Der skal være en ansvarlig koordinator, som kan planlægge og følge op på vandringen
- Der skal være en gennemgang af området til fods ad en på forhånd fastlagt rute
- Der skal foregå en identifikation af forhold, der skaber utryghed
- Der skal være et fokus på spillet mellem det fysiske miljø, det sociale liv og den oplevede tryghed
- Deltagerne på turen bør bestå af såvel beboere og eventuelt andre, som færdes dagligt i området, og af aktører, der er ansvarlige for området fysiske forhold

Læs mere om tryghedsvandring i CFBU'S rapport "Tryghedsvandring- resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandring i udsatte boligområder 2010-2012". www.cfbu.dk

HVAD SKABER UTRYGHED?

1. De fysiske forhold kan øge risikoen for, at der bliver begået kriminalitet og oplevelsen af, at der kan begås kriminalitet. Muligheden, for at andre kan yde social kontrol, spiller en afgørende rolle for oplevelsen af tryghed
2. De sociale netværk mellem beboerne spiller en rolle for beboernes tryghed
3. Kriminalitet og anden utryghedsskabende adfærd påvirker oplevelsen af tryghed
4. Den individuelle livssituation, som økonomi, helbred og social integration, påvirker den enkeltes oplevelse af tryghed

Læs mere om tryghed på vores hjemmeside: www.cfbu.dk

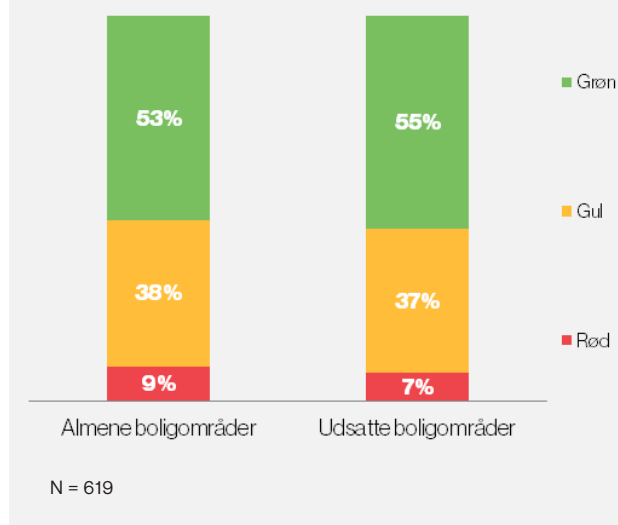

DET FYSISKE MILJØ

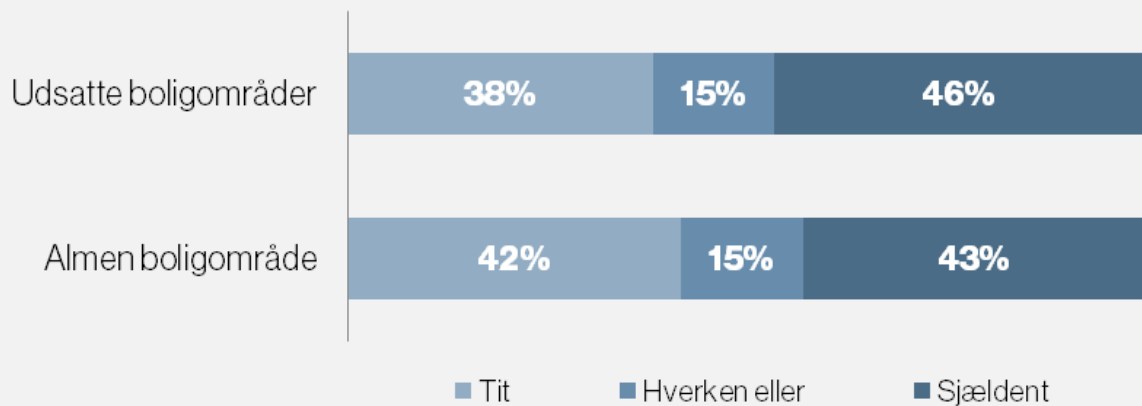
Det femte tema omhandler beboernes oplevelse af det fysiske miljø i deres boligområde i forhold til mulighederne for at mødes socialt med andre beboere og derved skabe mulighed for netværk og socialt samvær.

Der er en sammenhæng mellem graden af den sociale kapital og udformningen af boligområdets fysiske miljø. I boligområder med et fysisk miljø, der muliggør formelle som uformelle møder blandt beboerne, er der en højere grad af social kapital (Winding 2007). Det fysiske miljø, som for eksempel legepladser i boligområderne, kan være platform for møder mellem beboere, hvor der kan udveksles ideer og viden, og på den baggrund opstå mulighed for dannelse af netværk. Ligeledes kan fysiske områder tiltrække andre folk bosiddende uden for boligområdet og skabe samme mulighed for samtale og netværk.

FIGUR 13: FYSISK MILJØ I OMRÅDET²⁰

FIGUR 14: HVOR TIT FÆRDES DU I FÆLLESOMRÅDERNE?

N = Udsat boligområde: 400, N Almen boligområde: 503, N Landsdækkende: 1007

I den landsdækkende undersøgelse er der ikke blevet spurgt ind til det fysiske miljø¹⁸, men sammenligner vi besvarelserne for beboere i almene og udsatte boligområder adskiller deres vurderinger af det fysiske miljø sig ikke¹⁹.

Ser vi nærmere på fysiske miljøer i boligområder, ser vi, at de fleste beboere er godt tilfredse med de grønne områder, fællesområder og opholdsmuligheder. Dog siger 4 ud af 10 også, at de sjældent eller aldrig bruger fællesområderne. Dette er gældende for både de almene og for de udsatte boligområder.

30% af beboerne i de udsatte områder nævner, at beboerne generelt er for dårlige til at passe på fællesområderne og de fælles ting. Dette er en del højere end i de almene boligområder, hvor 13% svarer det samme. Det korresponderer med CFBU's tidligere undersøgelser af tryghed, der viste, at hærværk og mislighold er et stort problem i de udsatte områder (Avlund et al 2013).

FORSKELLE I DET FYSISKE MILJØ

Regressionsanalysen viser, at bystørrelsen er positivt korreleret med beboernes oplevelse af det fysiske miljø i boligområdet. Det betyder, at jo større by, beboerne er bosat i, jo mere tilfredse er de med det fysiske miljø i deres boligområde.

Endvidere viser analysen, at køn har indflydelse på oplevelsen af det fysiske område i ens boligområde. Vi finder, at kvinder i højere grad vurderer de fysiske rammer negativt.

DET FYSISKE MILJØ SÆTTER RAMMEN FOR FÆLLESSKABER

I Regeringens 'Tænketanken Byen 2025' konkluderes det, at fællesskabet styrkes, når beboere opholder sig i det offentlige rum, og når udsatte og ressourcestærke beboere sammen bruger og designer byrummet. Ifølge tænketanken bør byrum og boligområder være indrettet, så der både er plads til spontane og omskiftelige aktiviteter og til aktiviteter, der giver langsigtede og forpligtende fællesskaber. Dette kan realiseres på mange måder, og de behøver ikke alle at være dyre. Vi har samlet nogle eksempler.

NOGET NYTTIGT AT MØDES OM

I flere boligområder giver nyttehave beboerne noget praktisk at mødes om. De fælles by- eller nyttehaver skaber grønne oaser, hvor områdets beboere kan mødes på nye måder, og hvor mødet har en praktisk funktion. I nogle boligområder dyrkes grøntsagerne til egen husholdning, og i andre samles beboerne om høsten til tilbagevendende fællesspisninger.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har samlet en række nyttige råd om etablering, organisering og drift af byhaver: www.mbb.dk

NOGET ANDET AT MØDES OM

Det summer af liv i Sundholmskvarteret i København, når Københavns Bybi Forening sammen med Aktivitetscenter Sundholm passer områdets bigård. Det giver dejlig honning, viden om biavl og ikke mindst giver det deltagerne oplevelsen af at indgå i et fællesskab. I det nærliggende boligområde Urbanplanen har beboerne også taget biavl til sig. Her er der bygget en lille bigård på den nærliggende skole og etableret en forening omkring biavl.

Læs mere <http://www.ft.dk>

AKTIVITETSPLADER AT MØDES OM

I boligområdet Albertslund Syd har fem nye aktivitetspladser givet nye mødesteder og udfoldelsesmuligheder til områdets beboere. Pladserne er udformet i samarbejde med områdets beboere og har forskellige funktioner. Der er en danseplads, hvor beboerne blandt andet undervises i tango, en multiboldbane for områdets børn og unge og en kombineret lege-, brætspil- og motionsplads for alle generationer.

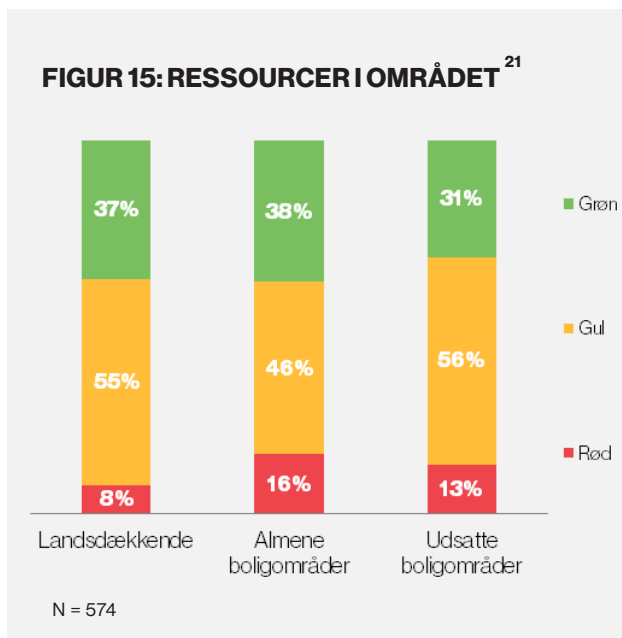
Læs mere om omdannelse af byrum og om Albertslund Syd

www.erhvervsstyrelsen.dk/file/277939/dok.pdf

RESSOURCER I OMRÅDERNE

I dette afsnit analyseres beboernes egen vurdering af deres ressourcer til at igangsætte eller deltage i aktiviteter i boligområdet. Med ressourcer menes sociale ressourcer og ikke beboernes materielle ressourcer.

Det er væsentligt for beboernes trivsel, at de tager aktivt del i områdets aktiviteter og i det sociale liv. Beboernes deltagelse i aktiviteter styrker boligområdets sociale sammenhængskraft og beboernes ejerskab til boligområdet. Aktiv deltagelse styrker samtidig beboernes sociale kompetencer (Sigurd et al 2012).

Beboernes vurdering af egne ressourcer følger nogenlunde samme tendens. Det er langt de færreste i alle typer af boligområder, der vurderer at de befinder sig i den røde kategori, hvilket betyder, at de ikke har sociale ressourcer. Overordnet set vurderer beboerne på landsplan, at de har flere sociale ressourcer end beboerne i de almene og udsatte boligområder.

Det er især manglende overskud og lyst til at deltage i fællesaktiviteterne i boligområdet, der gør, at de udsatte boligområder er lidt dårligere placeret i denne kategori end både de almene boligområder og på landsplan. Lysten til at deltage i fællesaktiviteterne kan sammenholdes med det markant dårligere nabo-

skab i de udsatte boligområder, da disse to kategorier må forventes at påvirke hinanden indbyrdes.

Over 60% af beboerne i de udsatte områder deltager aldrig eller sjældent i fester og beboermøder. Blandt beboerne i de almene områder er tallet 52% og på landsplan er det 40%.

Flere beboere har hverken energi eller lyst til at deltage i de aktiviteter, der foregår i boligområderne. Dette er både gældende i de udsatte boligområder (63%) og i de almene boligområder (61%). Den landsdækkende undersøgelse viser, at dette er gældende for 29% af den samlede befolkning.

FORSKELLE I RESSOURCER

Regressionsanalysen viser, at der er en negativ sammenhæng mellem, hvor længe en beboer har boet i boligområdet og vedkommendes ressourcer. Dvs. jo kortere tid en beboer har boet i et område, desto færre ressourcer oplever beboeren at kunne byde ind med til fællesskabet.

Ligeledes har beboernes etnicitet betydning for deres vurdering af egne ressourcer. Det betyder, at det er de etniske minoriteter, som oplever at have færrest ressourcer til at deltage i aktiviteter og have overskud til at igangsætte flere.

Tidligere undersøgelser har påvist, at færre danskere med etnisk minoritetsbaggrund udfører frivilligt arbejde sammenlignet med resten af befolkningen. Helt præcist drejer det sig om 23% af de etniske minoriteter sammenlignet med 35% af den samlede befolkning. En vigtig barriere er de etniske minoriteters manglende kendskab til størstedelen af det frivillige arbejde i det danske samfund, hvilket kan hænge sammen med en manglende integration i forhold til områder som uddannelse, arbejdsmarked etc. (Boje et al 2006).

FRIVILLIGT ARBEJDE SKABER SOCIALE FÆLLESSKABER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

I stort set alle af landets helhedsplaner er det et udpræget mål, at inddrage frivillige i det boligsociale arbejde, og det er der en god grund til. De frivillige er med til at knytte bånd mellem beboerne og bidrager til at øge områdets ressourcer. Syv ud af ti boligsociale aktiviteter i udsatte boligområder ville ikke være blevet til noget, hvis ikke de frivillige lagde de nødvendige arbejdstimer. Frivillige aktiviteter for boligområdets beboere såsom lektiecaféer, klubber for børn og unge, idrætsaktiviteter eller større arrangementer såsom fastelavns- eller sommerfester. Det, der driver de frivilliges motivation, er det sociale fællesskab og glæden ved at kunne hjælpe andre. Som en frivillig fra Sønderborg fortæller:

“ Jeg lader op, når jeg laver frivilligt arbejde. Fordi jeg kan se, at jeg gør en forskel, og jeg gør de andre glade, samtidig med at jeg gør mig selv glad. Jeg tror, at det er den følelse langt de fleste frivillige sidder med – at man gør en forskel.

Glæden hos de frivillige er særlig stor, når de kan se, at deltageres adfærd ændres positivt, og når deltageres livsindhold og vidensniveau øges. Det kommer eksempelvis til udtryk, når børnene i lektiecaféer klarer sig bedre i skolen, eller hærværket i boligområdet mindskes som følge af de igangsatte aktiviteter.

Dertil kommer, at de frivilliges egne netværk og ressourcer styrkes gennem arbejdet, og det kan mobilisere lysten til at lave flere aktiviteter og at omgås andre beboere. En frivillig fra Egedalsvænge i Kokkedal udtrykker det således:

“ Jeg valgte at blive frivillig, fordi jeg gerne vil forbedre mit dansk og lære flere danskere at kende. Så det er både for foreningen og for mig selv, at jeg er frivillig(...), men der har ikke været den samme kontakt tidligere som efter vores aktiviteter. Nu er der tryghed og nysgerrighed efter at lære om hinandens kulturer og forståelse for hinandens forskellighed.

Der er flere fordele ved at have frivillige med i planlægningen og gennemførelsen af fællesaktiviteter, især hvis de frivillige rekrutteres bredt:

- Aktiviteterne målrettes beboernes behov og interesser
- Frivillige kan gennem deres netværk tiltrække forskellige beboergrupper til de sociale aktiviteter og derved øge deltagelsen og de sociale netværk
- Fælles aktiviteter styrker det sociale fællesskab
- De frivilliges ressourcer udvikles, og det styrker de frivilliges evner og lyst til mere frivilligt arbejde
- Der kommer flere aktiviteter i boligområdet

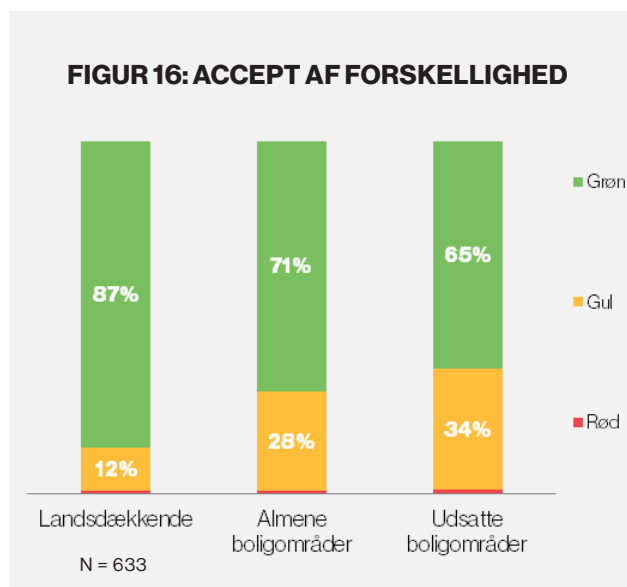
Center for Boligsocial Udvikling har kortlagt omfanget af frivilligt arbejde i helhedsplanerne. Kortlægningen viser, at i 2011:

- Var der i 97% af landets helhedsplaner, med boligsocialt sigte, frivillige involveret i det boligsociale arbejde
- Bidrog de frivillige til i alt 1.621 aktiviteter i udsatte boligområder
- 1.187 af de boligsociale aktiviteter var ikke blevet til noget uden de frivillige. Det svarer til 73% af aktiviteterne
- Var der 4.659 personer, der, i forbindelse med de boligsociale helhedsplaner, udførte frivilligt socialt arbejde i udsatte boligområder

TOLERANCE

Det syvende tema omhandler beboernes vurdering af accepten af forskellighed beboerne imellem. Kontakten mellem naboer har i særlig grad betydning for tolerancen over for sine naboer.

I de udsatte boligområder er der en mindre grad af accept af forskellighed end der er i de almene boligområder og på landsplan. For alle områderne gælder det dog, at stort set ingen af beboerne placerer sig i den røde kategori, som indikerer lav accept. Det betyder at uanset typen af boligområde, så acceptere beboerne hinandens forskelligheder.

Forskellene mellem de forskellige typer af boligområder findes i den gule og den grønne kategori, der indikerer hhv. nogen og stort accept. Her ser vi, at der er flere i de udsatte boligområder i den gule kategori og tilsvarende færre i den grønne. Dette skyldes primært en lavere tolerance blandt beboere i udsatte boligområder overfor kriminelle, alkoholikere, misbrugere og psykisk syge. Resultatet skal ses i lyset af, at der i udsatte boligområder findes en langt højere koncentration af disse grupper end i andre boligområder. Derfor bliver beboere i de udsatte områder oftere konfronteret med de udfordringer, der kan være forbundet med bo tæt på mennesker med misbrugsproblemer og/eller psykisk sygdom. Særligt udsatte beboere kan have anormale eller asociale adfærdsmønstre, som kan virke skræmmende på andre beboere og som kan føre til en generel mistillid og mangel på tolerance (Jacobsen 2011).

FORSKELLE I TOLERANCE

Ledighed fra arbejdsmarkedet har ifølge regressionsanalysen en positiv effekt på accept af forskellighed. Det samme gælder beboernes uddannelsesniveaue.

Beboernes alder har en negativ betydning for deres tolerance. Jo ældre de er desto mindre tolerance over for forskellighed, er de tilbøjelig til at udvise. Der ses en tendens til at, etniske minoriteter har en lavere accept af andre, som er forskellige fra dem selv og udsatte grupper i samfundet. Det kan forklare den tydelige forskel, der er mellem de udsatte boligområder og de to andre typer af områder, da en stor del af beboerne i de udsatte boligområder er etniske minoriteter (minimum 40% som tidligere nævnt). Der er, som tidligere nævnt, også en tendens til, at kvinder har lavere accept af forskellighed.

OPKVALIFICERING AF EJENDOMSFUNKTIONÆRER

I flere boligområder igangsætter man aktiviteter, der har til formål at reducere graden af mistillid. Da ejendomsfunktionærerne ofte er relativt tæt på de udsatte beboere tildeles de i flere boligområder en særlig rolle som konfliktmægler og hjælper. Ejendomsfunktionærerne får kurser i konflikthåndtering og viden om socialt udsatte. I nogle boligområder har ejendomsfunktionen en fast kommunal kontaktperson, som kan hjælpe den udsatte ind i rette tilbud. I andre boligområder ansættes såkaldte sociale viceværter, som udelukkende tager sig af de mest marginaliserede beboere.

SOCIALE VICEVÆRTER BYGGER BRO

I Lundtoftegade i København har boligorganisationen KAB/AKB ansat en social vicevært, der opsøger særligt udsatte beboere i deres lejligheder. I første omgang er målet at opnå beboernes tillid og på sigt at hjælpe beboerne til en bedre trivsel, som både kan gavne beboerne selv og de andre beboere. Flere af de beboere, der har psykiske problemer og et misbrug, guides videre til offentlige tilbud og hjælpes ud af deres ofte isolerede tilværelse. Er der nabokonflikter mægler den sociale vicevært mellem parterne og søger at skabe en gensidig accept og forståelse. Ofte kender parterne for lidt til hinanden, og det fører til misforståelser. Naboen til en psykisk syg kan blive bange eller føle sig bevidst chikaneret, når der bliver skreget og banket på væggene om natten. Noget som den psykisk syges nabo sandsynligvis ikke er klar over eller ønsker at udsætte sin nabo for. En beboer, der i længere tid har oplevet sig generet af sin nabo, fortæller:

“ Vi ved ikke, hvad hun(den sociale vicevært) har gjort, men det hjalp virkelig meget. Det holdt op. Og allerede efter første samtale, kunne vi mærke, at der var en forskel (...) Hun har både forstået vores nabo og forstået vores situation her, så hun er en rigtig god mellemmand.

På KAB's ejendomskontor kan resultatet af den sociale viceværts arbejde aflæses ved et fald i naboklager, og ved at der er langt færre gengangere af klager (KAB 2012).

De sociale viceværter driver også mødesteder og arrangerer aktiviteter, hvor beboerne kan mødes på tværs af deres forskelligheder. En af deltagerne oplever en øget accept mellem beboerne som følge af dette:

“ Her i Lundtoftegade bor jo mange forskellige mennesker – og også mange skæve eksistenser, og inden tænkte jeg: "Nej, hvad er det egentlig, jeg har meldt mig til?" Men det har gjort, at jeg faktisk er blevet mere tryk ved at bo i Lundtoftegade. Fordi dem der var med- og det var alt muligt-der var fem narkomaner, og der var nogle, der drak som et hul i jorden -men de opførte sig alle sammen pænt. Og det har vist mig at det ikke er så farligt at bo her.

Den sociale vicevært fungerer som:

- Vejleder for udsatte beboere
- Brobygger mellem beboerne og de kommunale og andre tilbud
- Konfliktmægler mellem udsatte og andre beboere
- Dialogskaber mellem de udsatte beboere

SOCIALE AKTIVITETER ØGER TRYKTHEDEN OG TRIVSLEN

En evaluering viser, at sociale aktiviteter, der inkluderer de allermest udsatte beboere, øger alle deltagers tolerance, trivsel og trykthed. Blandt brugerne af et værested i København svarer:

- 67% at de har fået en bedre forståelse for de andre brugere
- 44% at de føler sig mere trykthede i boligområdet
- 52% at de er blevet gladere for at bo i området
- 44% at de kan bede om hjælp hos andre beboere

(KAB 2012, Sociale viceværter)

12. Skaleringen i indekset er konstrueret således at der for hvert svar gives point. Pointene lægges sammen og angives som én variabel af respondentens oplevelse af temaet. Denne form for skalering bruges, når der dokumenteres fænomener, der ikke lader sig måle direkte (Rådgivende Sociologer 2009:25). Skaleringen i undersøgelsen er konstrueret af Rådgivende Sociologer Aps.

13. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Hvor glad er du for at bo i dit boligområde? Føler du dig hjemme i dit boligområde?

14. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Hvor mange beboere i dit boligområde hilser du kort på, når du møder dem (f.eks. ved at nikke)? Føler du dig respekteret af de andre beboere i dit boligområde? Synes du, at beboerne i dit boligområde er hjælpsomme? Hvis du igenem nogen tid ikke har set en ældre nabo, som bor alene, vil du så undersøge, om der er sket ham/hende noget? Hvor mange af dine naboer ville du bede om at opbevare din ekstra nøgle? Hvor tit indenfor det sidste år har du snakket med andre beboere om deres personlige problemer?

15. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Hvor tit deltager du i frivilligt arbejde? Hvor mange personer udenfor dit boligområde har du besøgt eller haft besøg af indenfor de sidste 12 måneder? Hvor mange personer udenfor dit boligområde er du venner med? Hvor mange personer udenfor dit boligområde kan give dig gode råd i forbindelse med jobsøgning, uddannelse osv.? Hvor mange personer udenfor dit boligområde. Har du så høj grad af tillid til, at du kan tale med dem om personlige ting?

16. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Er du tryk eller utryk ved at bo i dit boligområde? Er du tryk eller utryk ved at færdes alene i dit boligområde? Er dit boligområde et tryk eller utryk sted for børn at bo?

17. Beboere uden børn som har også besvaret dette spørgsmål.

18. Ydermere viser signifikans-testen også, at der ingen forskel er, da P-værdien overstiger 0,05.

19. Da det ikke i den landsdækkende undersøgelse var meningsfuldt at spørge ind til et fysisk afgrænset boligområde, som for eksempel en boligkarre. Fravalgte CFBU at andre boligområder end almene og udsatte boligområder skal indgå i undersøgelsen.

20. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Hvad synes du om følgende i dit boligområde: Grønne områder? Hvad synes du om følgende i dit boligområde: Udendørs muligheder for at være sammen? Hvor gode eller dårlige muligheder giver boligområdet udendørs omgivelser for at kunne: Sætte sig med en kop kaffe/the eller andet? Hvor gode eller dårlige muligheder giver boligområdet udendørs omgivelser for at kunne: Nyde vejret på en bænk eller græsplæne? Hvor gode eller dårlige muligheder giver boligområdet udendørs omgivelser for at kunne: Falde i snak med andre naboer eller beboere fra dit boligområde? Hvor gode eller dårlige muligheder giver boligområdet udendørs omgivelser for at kunne: Sætte sig og spise sin mad udenfor? Hvor gode eller dårlige muligheder giver boligområdet udendørs omgivelser for at kunne: Spille bold, lege eller lign. med børn, børnebørn eller venner?

21. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Hvor tit deltager du i fællesaktiviteter i boligområdet (fester, beboermøder, fælles opgaver, generalforsamlinger o.lign.)? Hvis nogen spurgte dig, om du ville være med til at arrangere en fælles aktivitet, ville du så sige ja? Bliver beboerne hørt i beslutninger, der vedrører boligområdet? Har du energi og overskud til at deltage aktivt i de ting, der sker i dit boligområde? Har du lyst til at deltage aktivt i de ting, der sker i dit boligområde?

22. Skaleringen er konstrueret ud fra spørgsmålene: Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere har en anden politisk overbevisning end dig selv? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere med kriminel fortid? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere som er gamle? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere med en anden nationalitet end dig selv? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere som er alkoholikere? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere med mange børn? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere som er narkomaner? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere med en anden religion end dig selv? Synes du, at det er i orden, at der i dit boligområde bor beboere som er psykisk syge?

LITTERATUR

Andersen, Hans Skifter 2008: Why do residents want to leave deprived neighbourhoods? The importance of residents' subjective evaluations of their neighbourhood and its reputation. 28 March 2008. Springer Science+Business Media B.V. 2008

Avlund, Nikolaj et al. 2013: Trygheden i danske byområder – En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Center for Boligsocial Udvikling.

Avlund, Nikolaj. 2012: Tryghed i udsatte boligområder – Årsager til utryghed, indsatser for tryghed og tryghedsmåling i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Boje et al 2006: Det frivillige Danmark. Syddansk Universitetsforlag.

Christensen et al 2010: Boligsociale indsatser og huslejestøtte – Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Christensen, Gunvor 2013: Indsatser i udsatte boligområder. Hvad virker, hvorfor og hvordan? Krak fonden.

Frederiksen, Nana et al. 2015: Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder - En kortlægning af problemstillinger og indsatser. Center for Boligsocial Udvikling.

Jakobsen, Michael Hviid 2011: Frygtkultur – om frygt, ondskab, mistillid og asocialitet i den flydende modernitet i Paul Hegedahl og Gunnar L.H. Svendsen: Tillid – samfundets fundament. Teorier, tolkninger, cases. Syddansk Universitetsforlag.

KAB 2012: Sociale viceværter – en hånd til særligt udsatte beboere. Tænk tanken Byen 2025.

Montgomery, red 2005: Traumatiserede flygtningefamilier i: Månedsskrift for Praktiserende Læger. årg. 83. s. 72.

Putnam, Robert D. 2000: Bowling Alone – The collapse and revival of American community. Simon & Schuster paperbacks.

Rhod, Majken et al. 2014: Boligsocialt overblik – Strategier, metoder og aktiviteter i Landsbyggefondens 2006-2010 midler. Center for boligsocial Udvikling.

Rosenmeier, Sara Lea 2007: Den sociale kapitals fædre i Hegedahl, Paul og Rosenmeier, Sara L. (red): Social kapital som teori og praksis. Forlaget Samfundslitteratur.

Rosenmeier, Sara Lea og Marianne Vittrup 2011: "Tillid i boligområderne i Danmark" I Paul Hegedahl og Gunnar L.H. Svendsen: Tillid – samfundets fundament – teorier, tolkninger, cases. Syddansk Universitetsforlag.

Ross, C. E., & Jang, S. J., 2000. Neighborhood disorder, fear, and mistrust: The buffering role of social ties with neighbors. *American Journal of Community Psychology*, 28.

Rådgivende Sociologer 2005 A : Social kapital i boligområder – første delrapport. Rådgivende Sociologer Aps.

Rådgivende Sociologer 2005B: Livet i boligområder-mellem netværk, normer og tillid. Projekt "Social kapital i boligområder". Anden delrapport. Rådgivende Sociologer Aps.

Rådgivende Sociologer 2005C: Evaluering af redskab, Social kapital i boligområder. Tredje delrapport. Rådgivende Sociologer Aps.

Rådgivende Sociologer 2008: Naboskabsundersøgelse 2008: Testundersøgelsen. Rådgivende Sociologer A/S.

Rådgivende Sociologer 2009: Opsamlende afrapportering for det samlede projekt: "Social kapital i boligområder, blandt børn, unge og beboere med anden kulturel eller sproglig baggrund end dansk". Rådgivende Sociologer Aps.

SFI 2010: Udsatte børnefamilier i Danmark. SFI

Sigurd, Frederik et al. 2012: Frivillige i det boligsociale arbejde. Center for Boligsocial Udvikling.

Togeby, Lise 2007: Integration og social kapital i Hegedahl, Paul og Rosenmeier, Sara L. (red): Social kapital som teori og praksis. Forlaget Samfundslitteratur.

Winding, Marie Louise Hartvig 200: At bo mellem tillid, netværk og normer- Social kapital i almene boligområder i Hegedahl, Paul og Rosenmeier, Sara L. (red): Social kapital som teori og praksis. Forlaget Samfundslitteratur.